ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3413 | ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 21 ՓԵՏՐՎԱՐ 1883 | Ն. Տ. 5 ՄԱՐՏ

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար Թղթատարով զրկուած 21/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ
երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լլնի

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրոյ համրու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կա... ... գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին ... Կ. Պոլիս Բէզա փազա եօգու... թիւ 33 Մասիսի գրասենեակ։
Համրու ծախքը ... զուտ ... կը ...
Չզտուած նամակ, ... ետ չեն տրուիր։

30 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՆԳԱՊԱՋՕՐԵԱՅ

30 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խառն.— Հեռագրական. — Ազգային լուրեր. — Էջմիածնայ մէջ գործոց վիճակը. — Թղթակցութիւն (Մարաշ). — Ցայտագիր ուսմանց Որբանոցի Ազգ. Հիւանդանոցին — Գալֆաեան Որբանոց — Ջմիւռնիոյ թատեր վիճակը. — Թերթօն Մասիսի. — Ռուսահայ համալսարանական ուսանողաց կեանքը։

Կ. ՊՈԼԻՍ 21 ՓԵՏՐՎԱՐ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը սեններայեր Էմին պէյին Մէճիտիյէի ասփճան և կիրիտի կուսակալ Ֆոթիատէս փաշային Ա. կարգի Օսմանիէ պատուանշան շնորհեց։

Ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտոֆ և անգլիական դեսպանատան գործակատար Պ. Բլինտէյլ շաբաթ օրը Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցան Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշային և արտաքին գործոց նախարար Արիֆի փաշայի հետ։

Վագըթ իւր երէկուան թուով կը ծանուցանէ թէ Լիբանանու խնդրոյն վրայ խորհրդակցելու համար մեծ տէրութեանց դեսպանք հազիւ 9–10 օրէն կրնան գումարել։

Գերեվաճառն արգիլելու համար Բ. Դրան և Անգլիական դեսպանատան միջև պայմանագիր մը կնքուած և փոխանակուած էր. Բայց ի վերջոյ տեսնուելով որ ինչ ինչ սխալներ սպրդած էին անոր մէջ, վերաքննել որոշուած էր։ Վագըթ կը ծանուցանէ թէ յիշեալ սխալներն ուղղելու համար Անգլիական դեսպանատան և Բ. Դրան միջև բանակցութիւնք սկսած են։

Արեւելեան Բումելիի կուսակալութեան կողմէ Բ. Դրան վճարուելիք տարեկան հարկը ծանր խնդրոյ մը կերպարանքն ստացած է։ Յիշեալ կուսակալութիւնն 240,000 Օսմ. ոսկւոյ տարեկան հարկն 180,000 ոսկւոյ իջեցնելու և Բ. Դուռն ալ Պէյլիկի դաշնագրին որոշած գումարն ամբողջապէս պահանջելու վրայ կը պնդեն։

Վագըթ կը ծանուցանէ թէ կեդրոնական բանտին վիճակը բարւոքելու, բանտարկեալ բայց դեռ դատապարտութիւն չկրող անձանց դատաստանը փութացնել տալու և ամեն տեսակ անկանոնութեանց առաջքն առնլու պաշտօնով յանձնախումբ մը կազմուած է ընդ նախագահութեամբ ոստիկանութեան նախարար Ֆազըլ փաշայի։

Ցառաջադոյն ծանուցինք թէ Բ. Դուռն Եւրոպական Թուրքիոյ երկաթուղեաց գիծն Աւստրիական երկաթուղեաց գծին հետ միացընելու խնդրոյն նկատմամբ Աւստրիոյ դեսպան Պ. Քալիչէի ներկայած առաջարկն ընդունած էր։ Պ. Քալիչէ երկու գծերը Վրանիայի մէջ միացունել առաջարկած էր։ Վագըթ կըսէ թէ Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութիւնը կը հակառակի Վրանիայի իբր միացման կէտ ընդունուելուն։ Յիշեալ նախարարութիւնը կը կարծէ թէ Վրանիայի կէտը թէ բազում ծախուց կարօտ է, և թէ Թուրքիոյ քաղաքական շահուց վնասակար։ Կըսուի թէ զինուորական յանձնախումբ մ'երկաթուղեաց միացման խնդրոյն զինուորական մասը քննելով իւր տեղեկագիրը Բ. Դրան մատուցած է։

Իսթէքն Էքսբրէս կը ծանուցանէ թէ Թնդանօթարանի վերատեսչութիւնը պայմանագիր մը կնքած է Պ. Ճ. Նորտէնֆիլտի հետ 150,000 ռուբլի ստանալու համար ի պէտս այն 150 թնդանօթաց, զորս կայսերական կառավարութիւնն ասկէ քանի մ'ամիս առաջ գնած էր։ Յիշեալ լրագիրը գիտել տալով թէ ապսպրուած 150,000 ռուբլին անբաւական է 150 թնդանօթաց, կըսէ թէ Թնդանօթարանի վերատեսչութիւնն ինք չինելու դիտաւորութիւն ունէր Նորտէնֆիլտի թնդանօթաց ռումբերը, բայց Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ թողուց իւր այս տղայական գաղափարն, որովհետև, կը յարէ, յիշեալ ռմբոց շինութիւնը մասնաւոր և բազմածախ մեքենայից կարօտ է, և ուրիշ կերպով շինուած ռումբք կը վնասեն թնդանօթաց։

Անգլիական և Ֆրանսական լրագիրք մայրաքաղաքիս Ֆրանսական դեսպան տը Նոայլ մարքիզին հրաժարելու պատահականութեան վրայ խօսելով կըսեն թէ Մոնթէպէլլոյ կոմսը Կ. Պոլսոյ Ֆրանսական դեսպան պիտի անուանի։

Վագըթ գիտել տալով թէ թաղապետական պաշտօնատարք մեծապէս կը նեղեն իրենց կալուածատուրքը վճարելու ներկայացող անձինքն, և մինչև իսկ ապօրէն առաջարկութիւններ կընեն, ձեռնհաս իշխանութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ։

Կըսուի թէ քարանթինայի սակագինը քննող խառն յանձնախմբին և Բ. Դրան միջև կարծեաց անհամաձայնութիւն ծագած է։

Եէմէնի կուսակալին կողմէ Բ. Դուռն և Սպարապետութեան եկած հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ Պէնի-Մէրվան ցեղին ապստամբութիւնը բոլորովին զսպուած է։ Յիշեալ ցեղին բոլոր Շէյխերն հետըզհետէ հնազանդութեան յայտներ և հաւատարմութեան երաշխաւորութիւններ տուեր են Օսմանեան զօրաց հրամանատար Րէֆիքի պէյին. միանգամայն վճարել սկսեր են անվճար հարկերը, զորս յարդ-յամառութեամբ չէին ուզած հատուցանել։ Օսմանեան զօրքերն այժմ Միւսթեպա և Հուճար-էլ-Շամ անուն ցեղերը պատժելու կ'զբաղին, որովհետև ասոնցմէ քանի մը հարիւր մարդիկ Րէֆիքի պէյի զօրաց յառաջապահ խմբին վրայ յարձակած էին գիշերանց։

Թաթավլա բնակեալ Հելլենական հպատակ Հերակլէս անուն մարդ մը իւր մայրն սպաննել ուզեր րէվոլվէր պարպելով անոր վրայ։ Դժբաղդ մօրն առած վէրքը վտանգաւոր չէ։ Ոստիկանութիւնը մայրասպան չարագործը գտնելու ետևէ է։

Շաբաթ օրը Պուլղար երիտասարդ մը Ղալաթիոյ ծովեզրէն ինքզինք ծովը նետելով անձնասպանութիւն փորձեց. սակայն ոստիկանք տեսնելով ազատեցին։

Ոստիկանական նախարարութիւնը պաշտօնական ազդով մը կը ծանուցանէ թէ անցեալ հինգշաբթիէն մինչև երէկ, այն է չորս աւուր մէջ, 41 չարագործ արտաքսած է մայրաքաղաքէս։

Առևտրական դաշնագրաց մէջ մուծուելիք բարեփոխութեանց և տէրութեանց հետ կնքուելիք նոր սակագնոց (Թարիֆա) նկատմամբ նախնական քննութիւն մ'ընելու պաշտօն ունեցող յանձնախումբն, ինչպէս չորեքշաբթի, նոյնպէս և շաբաթ օրը գումարեցաւ ընդ նախագահութեամբ մաքսատանց վերատեսուչ Եսայ էֆէնտիի։ Յանձնախմբին խորհրդակցութեանն իւրն էր Ֆրանսական ծանուցագիրն, որով, ինչպէս կը յիշեն ընթերցողք, Ֆրանսական դեսպան Տը Նոայլ մարքիզը ծանուցած էր Բ. Դրան թէ ինք այժմէն պատրաստ է բանակցութեան մտնել և մարտ 1/13էն առաջ պատասխան խնդրած էր։ Ռուսիոյ հետ կնքեալ առևտրական դաշնագրին պայմանաժամն ալ լրանալու մօտ ըլլալով, յանձնախումբը Ռուսիոյ դեսպանատան ըլլալիք գեկուցման և այլ քանի մը կարևոր խնդրոց վրայ ևս խորհրդակցեցաւ։

Լա Թիւրքի կը պատմէ թէ հինգշաբթի իրիկուն ուշ ժամանակ զինուորական համազգեստով երեք հոգի Ղալաթիոյ Եիւքսէք-Գալտըրըմ փողոցին մէջ կօշկակարի մը խանութը մտնելով բռնութեամբ քանի մը զոյգ կօշիկ առնուլ կ'ուզեն, բայց խանութին աշկերտներուն կողմէ ազդու ընդդիմութեան հանդիպելով խանութէն դուրս ելնելու կը հարկադրին. սակայն քանի մը վայրկեան յետոյ վերադառնալով պահարանին ապակին կը կոտրեն և 7 զոյգ կօշիկ առնլով կը փախչին։ Խանութին մարդիկը նոյն թաղի գիշերապահին հետ գողերուն ետևէն կ'իյնան և հասնելով կ'սկսին կռուիլ. բայց գողերն յաղթող ելնելով կը յաջողին փախչիլ իրենց կողոպուտով, խեղճ գիշերապահը թեթևապէս վիրաւորելէ յետոյ։

Ֆարոս Պոսֆոր լրագիրը կը ծանուցանէ թէ վսեմ. Աբրահամ փաշայի և Եվգաֆի Նախարարութեան միջև հետաքրքրաշարժ դատ մը բացուելու վրայ է։

Վսեմ. Աբրահամ փաշա ասկէ 15 տարի առաջ Եվգաֆի Նախարարութեան քով երաշխաւոր եղած է եղեր Պրուսայի Եվգաֆի տէֆթէրտար Ահմէտ էֆէնտի անուն մարդու մը համար։ Ահմէտ էֆէնտի ժամանակ մը պաշտօն վարելէ յետոյ Եգիպտոս կ'երթայ և Եվգաֆի Նախարարութիւնն անոր առամարները և Պրուսայի սնտուկին վիճակը քննելով բաւական մեծ բաց մը կը գտնէ. սակայն յայնժամ գործը բարեկամաբար կը կարգադրուի, որովհետև Ահմէտ էֆէնտի բացը գոցելու համար հարկ եղած գումարը կը ղրկէ և իւր նախկին պաշտօնին մէջ իսկ կը վերահաստատուի։ Վերջին օրերս Եվգաֆի Նախարարութիւնն Ահմէտ էֆէնտիի սնտուկին վիճակը նորէն քննելով, 80,000 ղրուշի նոր բաց մը կը գտնէ և այս անգամ վսեմ. Աբրահամ փաշայի դիմելով, 15 տարի առաջ ստորագրած երաշխաւորագրին զօրութեամբ կը պահանջէ գողցուած գումարին վճարումը, բայց վսեմ. Աբրահամ փաշա բացարձակապէս կը մերժէ այդ վճարումն և ահա ատի յառաջ եկած է դատը։ Վսեմ Աբրահամ փաշայի փաստաբանը կը պնդէ իրաւամբ թէ Ն. վսեմութիւնն յիշեալ պաշտօնատարին պաշտօնավարութեան առաջին մասին համար միայն երաշխաւոր կրնայ համարուիլ, ըստ որում տէֆթէրտարն հրաժարական տալով և Եգիպտոս երթալով երաշխաւորագրին իւր զօրութիւնը կորուսած էր, և թէ Եվգաֆի նախարարութիւնը պէտք չէր որ Ահմէտ էֆէնտին իւր պաշտօնին վրայ վերահաստատէր, քանի որ յառաջագոյն անոր մէկ զեղծումը գտած էր։

Իսկ Եվգաֆի նախարարութիւնը կը պատասխանէ թէ Ահմէտ էֆէնտի հրաժարական տուած չէր, այլ միայն արձակուրդով Եգիպտոս գընացած էր։

Օսմ. ելմտական տարւոյն սկիզբը մերձ ըլլալով, այս միջոցիս կայսերական կառավարութիւնն զբաղեցնող կարևորագոյն խնդիրն է ելմտական խնդիրն։ Արժէթղթաւորաց թողուած վեց անուղղակի տրոց վրայ գրաւի իրաւունք ունեցող Ղալաթիոյ սեղանաւորաց պահանջքը վճարելու համար 8 միլիոնի առանձնաշնորհեալ արժեթղթեր շըրջաբերութեան պիտի հանուին ի մօտոյ. ելմտական նախարարն արդէն կնքած է յիշեալ արժեթղթերն և Օսմ. ընդհ. պարտուց վարչական խորհրդին նախագահն ալ պիտի կնքէ, կամ արդէն կնքել սկսած է։ Վագըթ ըսելով թէ արժեթղթոց վճարուելիք տոկոսեաց նկատմամբ Օսմ. ընդհ. պարտուց վարչական խորհրդին կողմէ եղած հրատարակութիւնք գեղեցիկ արդիւնք յառաջ բերած են ամեն կողմ, վերջին օրերս քանսոլիտէի գիներուն բարւոքումն այդ արդեանց կը վերագրէ։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամսդրտամ 1 մարտ

Նախարարութիւնն հրաժարական տուաւ։

Հռոմ 1 մարտ

Թագաւորն հրամանագիր մ'ստորագրեց, որ թղթադրամոց փոխարէն յառաջիկայ ապրիլի առաջին կէսէն ըսկսեալ հնչիւն դրամ վճարել կը հրամայէ։

Փարիզ 3 մարտ

Ծերակոյտը Թունուզի մէջ Ֆրանսական իրաւասութիւնը կազմակերպելու վերաբերեալ ծրագիր մ'ընդունեց։

Վիճաբանութեան միջոցին, արտաքին գործոց նախարար Պ. Շալմէլ Լաքուր ըսաւ թէ բոլոր տէրութիւնք նպաստաւոր էին Թունուզի մէջ հիւպատոսական իրաւասութեանց ջնջուելուն։

Թան լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Դանուբի դեսպանախորհրդին Ֆրանսական պատուիրակ Պ. Քամիլ Պարէր արտաքին գործոց նախարարութեան առևտրական գործոց տնօրէն անուանուած է։

Փարիզ 3 մարտ

Լոնտրայէն կը հեռագրեն առ Թան. «Դանուբի դեսպանախորհուրդն աւարտեց իւր աշխատութիւնները. կը մնայ միայն ստորագրել նիստերուն ատենագրութիւնները (բրոթոքոլ), ինչպէս նաև պայմանագիրն, որոյ խմբագրութիւնը մասնախմբի մը յանձնուած է։

«Դեսպանախորհուրդն իւր վերջին նիստին մէջ որոշեց 15 տարի երկարել Եւրոպական յանձնախմբին իշխանութիւնը։»

Լոնտրա 3 մարտ, իրիկուն.

Լաւ աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութիւնք ստէ կը հանեն Թանի հըրատարակեալ այն լուրը թէ դեսպանախորհուրդն աւարտեր է իւր գործը։ Տակաւին կը մնայ Պարէրի բարեփոխեալ ծրագիրը քուէարկել, որոյ ընդունելութիւնն աներկբայելի կ'երևի։

Անկէ զատ Քիլիայի գետաբերանին գործն ալ չէ աւարտած։ Արդարև Ռուսիա մեծ զիջումներ ըրաւ Քիլիայի բերանը կատարելիք շինութեանց նըկատմամբ Եւրոպական յանձնախմբին հետ կանխաւ համաձայնելու հարկին խնդրոյն մէջ, բայց վճարքի խնդրոյն վրայ դեռ համաձայնութիւն գոյացած չէ։

Իւր վերջին նստին մէջ դեսպանախորհուրդն որոշեց 21 տարի երկարել Եւրոպական յանձնախմբին իշխանութիւնը, ետքէն ալ երեք տարի երկարելու պայմանաւ, թէ որ տէրութեանց ոչ մին այդ պայմանին փոփոխումը չառաջարկէ այդ պայմանաժամերէն մոյն լրանալէն յառաջ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը շաբաթ իրիկուն Օրթագիւղ երթալով Մաքսուտեանց ապարանն անցուց։ Երէկ առաւօտ վարչութեան Քաղքեդոնիոյ ատենապետ վսեմ. Մաքսուտեան Սիմոն պէյի հետ Ներքին գործոց Նորընտիր Նախարար Բարձր. Խալիլ փաշային շնորհաւորութեան գնաց։ Երէկ գիշեր ալ Նորատունկեան Մեծ. Ցակոբ էֆէնտիի ապարանն հիւրընկալեցաւ։

Նոր կաթողիկոսի ընտրութեան Թուականը տակաւին վերջնապէս որոշուած չէ։ Պալաժէնեան կը տըրամադրէ այս մասին թէ. «Իգատարկանալ տեղւոյ Ծայրագոյն Պատրիարք Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց Լուսաւորչական Սինհոդոսն Էջմիածնի առաքէ գծանուցանողական նամակս յամենայն վիճակս Լուսաւորչական Հայոց, որք են թէ՛ ի Ռուսաստան և թէ՛ արտաքոյ սահմանաց նորին. Նաև նշանակէ ըզ տարեւոր միջոց առ ընտրութիւն նորոյ Պատրիարքի։» (Յօդ. 12)։

Բայց այս օրէնքը մէջ կաթողիկոսի մահուան թուականէն պիտի հաշուուի, թէ Սինոդին այդ ծանուցանողական նամակաց թուականէն, (որք ներկայ պարագային մէջ, դեռ չեն ղրկուած)։ Այս կէտ անորոշ թողուած է։

Արդէն ծանուցինք թէ Սինոդը նոր կաթողիկոսին ընտրութեան համար 1884 մայիս 27 թուականն որոշած է, այն է՝ Տ. Գէորգ կաթողիկոսի մահէն իբր մէկ ու կէս տարի յետոյ, և թէ Ռուս կառավարութիւնն հրաման ըրած է որ այս տարւոյ դեկտ. 8ին կատարուի, այսինքն ճիշդ տարի մը յետոյ։

Այժմ մեր Պատահական Թըղթակցին գրութենէն կը տեղեկանանք թէ Սինոդը կը պնդէ իւր նախորդ որոշման վրայ, և խնդիր մատուցած է Ռուս կառավարութեան, որպէս զի ինչ ինչ պատճառներ ի նկատ առնլով՝ բարեհաճի վաւերացնել 1884 մայիս 27 թուականն։ Այս պատճառաց վրայ մեք տեղեկութիւն չունինք դեռ. բայց կ'ենթադրենք թէ մին սա է որ դեկտ. ամսոյ մէջ, այսինքն՝ ձմրան մէջ տեղը, մեծ դժուարութիւն կը լինի այն պատուիրակաց որք հեռաւոր տեղերէ ճամբայ պիտի ելնեն՝ նոր կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցելու։

Եթէ Մակար Արքեպիսկոպոս կարենայ իւր Տեղապահական փափուկ պաշտօնն անխափան վարել հակառակ քանի մը Սինոդականաց, որք արդէն Ռուս կառավարութենէն շահուած լինել կը թուին, և հակառակ ուրիշ Ռուսական գործակալաց, որոց մին լինել կը թուի իշխան Թումանեանց, Ազգը շատ չը տագնապիր կաթողիկոսական Աթոռը մի քանի ամիս աւելի թափուր տեսնելով։ Բայց կասկածելի է որ Մակար Արքեպիսկոպոս յաջողի ամեն արգելքներու յաղթել. ուստի, ըստ մեզ, անհրաժեշտ է՝ որչափ հնար է՝ փութացնել նոր կաթողիկոսի ընտրութիւնն։

Ահա երեք ամիս է որ կաթողիկոսը վախճանած է, և զարմանալի է որ Ազգային Երեսփոխանութիւնը դեռ վայրկեան մ'իսկ չէ կրցած խորհիլ թէ ի՛նչպէս պիտի կատարէ նոր կաթողիկոսի ընտրութիւնն, և թէ ի՛նչ միջոցներ ձեռք պիտի առնու Պալաժէնեայի ինչ ինչ ազգամիաս տրամադրութեանց բարեփոխման համար։

Ոմանք կը հարցնեն մեզ թէ 1,500 ոսկի ստորագրող ազգային մեծատունք յառաջ կը տանի՞ն այդ հանգանակութիւնն և գործ մ'ընելու միտք ունի՞ն։

Մեր ստացած տեղեկութեանց նայելով, հանգանակութիւնը դադրած է, որովհետև յոյս չկայ եղեր թէ կարենայ հանգանակուիլ այնպիսի մեծ գումար մը, (15–20 հազար ոսկի) որոյ տոկոսով կեդրոնական վարժարան մը կարենայ պահուիլ։ Բայց յանձնախումբ մը, յորում գործօն դեր մ'ստացած է Մեծ. Միքայէլ էֆէնտի Նաւեան, մտադիր է հանգանակել գումար մը, որ բաւէ այդպիսի հաստատութեան մը գէթ նախնական ծախուց. իսկ կեդրոնական վարժարանին պահպանման համար ծրագիր մը կը շինուի, յորոյ գլխաւոր տարրը սա է թէ ինչ ինչ ազգային հասոյթք այս գործին պիտի յատկանան։ Կը լսենք նաև թէ Ղալաթիոյ վարժարանն իւր դրից պատճառաւ անյարմար կը նկատուի եղեր կեդրոնական վարժարան մը ըլլալու։ Իսկ Պատրիարքարանի նորոգման և ընդարձակման խօսքը չկայ գէթ առ այժմ։

Ինչպէս ընթերցողք պիտի տեսնեն այն տեղեկութեանց մէջ զորս մեր այս աւուր թուով կը հրատարակենք Էջմիածնի գործոց վիճակին վրայ, Պեսարաբիոյ Առաջնորդ Գեր. Մակար Արքեպիսկոպոսին կաթողիկոսական Տեղապահ անուանման լուրն ստոյգ է, բայց Ն. Սրբազնութիւն տակաւին Էջմիածին չէ հասած իւր պաշտօնի գլուխն անցնելու համար։

Կը լսենք որ թէև Էջմիածնի Սինոդին կողմէ այս անուանում տակաւին պաշտօնապէս չէ ծանուցուած Ազգային Պատրիարքարան, բայց մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպանատունը պաշտօնական տեղեկութիւն ստացած է երկու շաբաթ առաջ և թէ այս մասին տեղեկութիւն տրուած է Ս. Պատրիարք Հօր։

Զանազան աղբիւրներէ Էջմիածնայ Գէորգեան ճեմարանի արգիլուցութեան վրայ տրուած տեղեկութիւնք ցաւալի են։ Կաթողիկոսի վախճանէն ի վեր, կրթական այդ կարևոր հաստատութիւն անկարգութեանց և մեքենայութեանց որջ մը դարձած լինել կը թուի։ Պատահական Թղթակից մը, որ մերթ ընդ մերթ Տփղիսէն տեղեկութիւններ կը ղրկէ մեզ Էջմիածնայ գործոց վիճակին վրայ, այսօր ևս ինչ ինչ տեղեկութիւններ կուտայ Գէորգեան ճեմարանի սխրաբեկարգ և աննախանձելի վիճակին վրայ։ Բայց ուրիշ աղբիւրներէ եկած տեղեկութիւնք առաւել ցաւալի են։ Կ'երևի թէ դասախօսութիւնք դադրած են, կամ շատ անկանոն կերպիւ կը շարունակուին, ճեմարանի ելմտացոյցը բաց ունի, և կարգ մը պաշտօնեայներ հետըզհետէ կը ճանբուին, ևն։ Արդեօք Տ. Գէորգ կաթողիկոսի մահուան հետ իւր մեծագոյն գործն ևս խարխուլ վիճակի՞ մը մէջ ինկած է, և արդեօք Էջմիածնայ Սինոդին և ճեմարանի լիաթոշակ Բրոֆէսորներուն քով բաւական անձնուիրութիւն ու պարտուց ճանաչում չկա՞ն կաթողիկոսական Աթոռոյ թափուր վիճակին մէջ իսկ քիչ մը կարգ ու կանոն պահելու ճեմարանին մէջ, և արդիւնաւոր ուղղութիւն մը տալու ազգային այդ մեծ կրթարանի, որոյ վրայ այնչափ մեծ յոյսեր դրուած են, և որոյ կառուցման համար քանի մը հարիւր հազար ոսկւոյ ազգային գումար մը ծախք եղած է։

Կը լսենք թէ Պ. Ա. Այվազեանի Գէորգեան ճեմարանը տարած և հոն ընդունել տալու յաջողած աշակերտներէն միոյն հայրն, յիշեալ կրթարանի արգիլուցութեան նըկատմամբ ստացած տեղեկութեանց վրայ, մարդ մը ղրկեր է որպէս զի իւր տղայն ճեմարանէն առնու և Կ. Պոլիս վերադարձնէ։

Մեր այս աւուր և վաղուան թիւերով կը հրատարակենք Ուսմանց ծրագիրը, զոր Ուսումն. Խորհուրդը պատրաստած է Ազգ. Հիւանդանոցի վարժարանին համար։

Կը լսենք թէ Հիւանդանոցի Պատ. Հոգաբարձութիւնն ալ տարբեր ծրագիր մը պատրաստած է։

ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ ՄԷՋ ԳՈՐԾՈՑ ՎԻՃԱԿԸ

—o—

(Մասնաւոր Թղթակցէ մը)

—

Տփղիս, 25 յունվ. 83

Այս շաբթու կարեւոր նորութիւնք չկան Էջմիածնէն գրելու։ Գլխաւոր դէպքն է Ներսէս Պատրիարքէն յունվ. 15 թուով Սինոդին հասած հեռագիրը, որով նոր կաթողիկոսի ընտրութեան եղանակին վերաբերեալ բոլոր այժմու կանոնքը, կարգադրութիւնքը և սովորութիւնքը անյապաղ իրեն յուղարկուիլը կը խնդրէր։ Սինոդը մտածելով թէ Ներսէս Պատրիարքն՝ որ սոյն ընտրութեան եղանակին վերաբերեալ բոլոր պարագաներն անձամբ տեսած է և գիտէ, ինչպէս նաեւ Պալաժենեայի տրամադրութիւնք վաղուց ծանօթ են իրեն, նորէն այս միջոցիս Սինոդէն գլխաւոր կերպիւ այս տեսակ բան մը պահանջելուն մէջ՝ անշուշտ խաղ մ'ունի խաղալու, այսպիսի կասկածանօք չհամարձակիր կատարելու նորա խնդիրքը, և Բրօկուրօրին հետ խորհրդակցելէն յետոյ՝ գործն երկարաձգելու և «շուանին վրայ ալիւր ցանելու» նպատակաւ՝ հեռագրով կը պատասխանէ Ներսէս Պատրիարքին թէ՝ Սինոդն իւր հեռագրէն չկրնալով հասկանալ թէ ի՞նչ է ուզածը, կը խնդրէ որ իւր միտքը մանրամասնաբար նամակաւ մը բացատրէ։ Սինոդն՝ ինչպէս կը տեսնուի, Ներսէս Պատրիարքի հետ ալ խաղալու ելած է։

* * *

Միւս կողմանէ Սինոդը, Մայր Աթոռոյ մէջ տիրած անիշխանութիւնն ու անկարգութիւնը թերեւս ինչ ինչ շահուց նպաստաւոր գտնելով Տփղիսի գլխաւոր կառավարութենէն առ Սինոդն հասած ծանուցագրին վրայ թէ՝ դեկտ. 8ին մատուցուելով ի գիտութիւն կայսեր կաթողիկոսին վախճանը, կը հրամայէ Ն. Կ. Բարձրութիւնը կատարել մի տարուան մէջ նորոգ կաթողիկոսի ընտրութիւնը, առ այս Սինոդը կը հեռագրէ յունվար 15ին Տփղիսի գլխաւոր կառավարութեան թէ՝ Սինոդն ինչ ինչ պատճառներէ հարկադրեալ՝ ստիպուած է 1884 մայիսի 27ին թողուլ նոր կաթողիկոսի ընտրութիւնը. ուստի և սոյն նշանակեալ թուականին համար կայսերական բարեհաճութիւնը կը խնդրէ։ Կառավարութիւնը մինչեւ ցարդ մերժողական պատասխան մը տուած չըլլալով, հաւանական է թէ վաւերացնէ այդ թուականը, յորմէ յետոյ զայն փոփոխելը քիչ մը կը դժուարանայ։

* * *

Էջմիածնայ Գէորգեան Ճեմարանի խառնակութեան պատճառներն և թերադիրները գտնելու համար կազմուած յանձնաժողովոյ քննութիւններէն յայտնուած է թէ՝ գրգռութիւնք իրօք դրսէն մուտ գտած են, գլխաւորաբար կառավարութեան դրդմամբ, որպէս զի Ճեմարանն, որոյ տէրութենէն ստացեալ իննամեայ պայմանաժամն կը լրանայ այս տարի, խառնակուելով առիթ տրուած լինի կառավարութեան անմիջապէս միջամտելով զայն փակելու, որում արդէն խէթիւ կը նայի։ Առ այժմ յանցապարտ մի քանի աշակերտք յայտնուած են Ե. և Զ. դասարաններէն, որք դանդատ յայտնելով Լսարանցի ուսանող-վերակացուաց դէմ, միանգամայն բողոքեր են ուսդ. վերակացու Ա. Սուքիասեանցի դէմ թէ խիստ է, արբեցող է և այլն։ Սորա վրայ Սուքիասեանցն առայժմ հեռացուցեր է Ճեմարանէն և Լսարանցի ուսանողաց ալ վերակացութիւնը դադրեցնելով, ուրիշ անձանց յանձնուիլ որոշեր է, իսկ այժմ պատրաստ մարդ չգտնուելով Միաբանութեան միջանի վարդապետներուն յանձնուեր է կարգաւ գիշեր և ցերեկ վերակացութիւն ընել աշակերտաց։ Ցայտ է թէ Ճեմարանի տեսուչն և ուսուցչական ժողովն, որոց ամեն մէկը տարին 4–5 հազարական րուբլի ռոճիկ կ'ստանան, այդքանն ալ անբաւական համարելով, և քսակնին աւելի եւս պարարելու նպատակաւ, ամսականաւոր վերակացուաց տեղ՝ Լսարանցի ուսանողներն կարգաւ ձրի վերակացու կարգել որոշեր էին, որպէս զի Ճեմարանի պիւճէին մէջ վերակացուաց յատկացեալ գումարն ալ իրենց գրպանը խօթեն, և ասոնք ա՛յն պրօֆեսօրներն են՝ որք ազգասիրութեան համար միայն յանձն առեր էին գալ Գէորգեան Ճեմարանը դասախօսելու։

* * *

Սինոդի անդամ Գրիգոր եպիսկոպոս Տաթեւացի, քանի մը տարիէ ի վեր իւր ենթարկեալ սրտի հիւանդութիւնը դարմանելու նպատակաւ Վիէննայի հանքային ջրերը երթալու հրաման և լուծում խնդրուած լինելով Բէթրսպուրկի կառավարութենէն, յունվ. 19ին հեռագրաւ տեղեկութիւն ստացեր է թէ կառավարութիւնը արտօնութիւն տուած է իրեն արտասահման գնալու։ Կ'երեւի թէ Գրիգոր եպիսկոպոս, որ մտադիր է մարտի ըսկիզբներին ճանբայ ելնել, իւր այս ուղեւորութենէն օգուտ պիտի քաղէ կաթողիկոսընտիր ժողովոյ քուէներն բազմացնելու համար, Ռումանիոյ և Թրանսիլվանիոյ հայաբնակ այլ և այլ քաղաքներէն՝ ինչպէս նաեւ Մանչեսթըրի և Բարիզի Հայ գաղթականութիւններէն՝ ուղղակի երկերկու պատուիրակ քուէարկուներ յԷջմիածին ուղարկելու. համոզել և պատրաստել զիրենք, և ուղղակի Էջմիածնայ հետ հաղորդակցութեան մէջ դնելով՝ Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքական աթոռոյ հետ ունեցած հաղորդակցութենէն զատել անջատել զանոնք, որոց եւս ուղղելու համար արդէն յատուկ շրջաբերական ծանուցագրեր պատրաստելու վրայ է կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար որոշեալ թուականին։ Գրիգոր եպիսկոպոս, որ Սինոդին ամենէն բանիմաց և գործունեայ անդամներէն մին է, մտադիր է եղեր նաեւս Կ. Պոլիս ալ այցելել մայիսի վերջերը, և անդ համոզել Ազգ. կեդր. վարչութիւնը՝ որ կաթողիկոսի ընտրութեան համար փոխանակ տաճկահայ վիճակաց կողմանէ Պոլսէն երկու պատուիրակ ղրկելու, ամեն մի վիճակէն զատ զատ երկերկու պատուիրակ յԷջմիածին ղրկելու եղանակն աւելի նախամեծար և օգտակար համարի։ Տեսնենք Սինոդի այս նպատակաւոր փութաջանութեան փորձը ինչքան յաջողութիւն կ'ստանայ։

* * *

Կաթողիկոսի մահուանէն յետոյ Սինոդին անդամ Մկրտիչ արքեպիսկոպոս, իբրեւ երիցագոյն անդամ՝ Սինոդի կողմէն նշանակուած էր իբրեւ ատենապետ Սինոդի և կաթողիկոսական Տեղապահ։ Բայց պէտք է գիտնալ թէ՝ սորա տեղապահութիւնն ու ատենապետութիւնը լոկ անուանական է, զի Սինոդի բոլոր տնօրինութիւններն ու որոշումներն ուղղող, վարող, կարգադրող և ի գլուխ ածողն է՝ բուն իսկ լուսարարապետ Երեմիա եպիսկոպոսը, որ ուղղակի Բրօկուրօրին և անուղղակի քաղաքական կառավարութեան կոյր գործիքն է, կառավարութեան անդամոց հետ գաղտնի թղթակցական և հեռագրական հաղորդակցութեան մէջ կը գտնուի շարունակ, և կառավարութենէն ստացած հրահանգացը համաձայն կը վարուի ու կը գործէ, և Մկրտիչ տեղապահն ալ կամայ ակամայ պարտաւորուած է նմա հետեւելու, այնպէս որ, երբ օր մը սինոդականաց մէկուն կողմանէ գիտողութիւն մը կ'ըլլայ իրեն թէ՝ ինչո՞ւ այս ինչ գործին մէջ օրինաւոր ուղղութենէն չեղած էր, կը պատասխանէ թէ «ես Երեմիա եպիսկոպոսին չեմ կրնար հակառակիլ, զի կը վախնամ որ վերջը կ'ելնէ զիս կը մատնէ կառավարութեան»։ Բաց աստի ժամանակէ մ'ի վեր է որ Սինոդը աններելի ապօրինաւորութեան մը մէջ կը գտնուի. Սինոդի երեք անդամներն՝ Մկրտիչ, Երեմիա և Մեսրովպ եպիսկոպոսք, որք այսօր Սինոդին մէջ մեծամասնութիւն մը կը կազմեն և Բրօկուրօրին ու կառավարութեան հրահանգացը համաձայն կը գործեն, ըստ բաւականին անկախութեամբ գործող և Բրօկուրօրին խարդաւանանքը չախչախող երկու սինոդական ընկերներէն—Ներսէս և Գրիգոր եպիսկոպոսներէն իրենց գործողութիւնքը գաղտնի պահելու համար, սկսած են ո և է խնդիր՝ զոր թէ կ'ուզեն պահել՝ փոխանակ Սինոդի սեղանին վրայ դնելու և յուզելու, գաղտնաբար երեքը իրենց մէջ Տեղապահին խուցին մէկ խորշը որոշել և յանուն Սինոդի գործադրել։ Աւաղ Էջմիածնայ այժմու սինոդականաց և կաթողիկոսական տեղապահին ընթացքն և ուղղութիւնը, որով կ'ուզեն այսպէս 2 տարի կառավարել Մայր Աթոռը։

* * *

Բարեբաղդաբար իրաց այս անկարգ և անիշխանական վիճակը շատ երկար չպիտի տեւէ, զի ինչպէս կ'իմանամք՝ Տփղիսի գլխաւոր կառավարութիւնը՝ Բէդրսպուրկէն ըստացած հեռագրին վրայ, յունվ. 20ին հեռագրաւ ծանուցեր է Սինոդին թէ՝ Պեսարապիոյ առաջնորդ Մակար Արքեպիսկոպոսի Սինոդի անդամութիւնն՝ միանգամայն և կաթողիկոսական Տեղապահութիւնը զոր առաջարկեր էր հանգուցեալ Գէորգ կաթողիկոսն նոյն 4ին, այս անգամ Ռուսաց կայսրը բարեհաճեր է հաստատել։ Հանգուցեալ կաթողիկոսի սոյն առաջարկը՝ որոյ համար Նազով Թումանեանց իշխանը հեռագրեր է եղեր ի Ս. Բէդրսպուրկ թէ այդ բանէն կաթողիկոսը բնաւ տեղեկութիւն չունի, և սորա անզգայութեան և ուշաթափութեան միջոցին Մանկունին յանձնէ գրեր է այդ առաջարկութիւնը, մինչեւ ցարդ որ 3 ամիս կ'ընէ՝ անգործադրելի և անպատասխանի մնացէր յետոյ յանկարծ այսօր հաստատելը և հեռագրաւ ալ հաղորդելը այս կողմերն այն կարծիքը տուած է թէ Կ. Պոլսոյ Հայ լրագրաց Էջմիածնայ ներկայ անիշխանական վիճակին և կառավարութեան բռնած ընթացքին դէմ հանած բողոքոյ ձայներն ու հրատարակութիւնքը, միանգամայն և Ներսէս Պատրիարքին ալ այս մասին հարկաւ ի գործ դրած ազդու դիմումներն ու ջանքերն եղած լինելու են պատճառ. որ Ռուսիոյ կառավարութիւնն հուսկ ուրեմն հարկադրուած լինի Մակարի Տեղապահութիւնն հաստատելու, Մայր Աթոռն անիշխանական վիճակէն ազատելու համար։ Այս տեղ կը կարծուի թէ Մակար եպիսկոպոս հազիւ 2 ամիսէն կը հասնի յԷջմիածին իւր Տեղապահական պաշտօնն ստանձնելու։

* * *

Էջմիածնէն ստացուած վերջին տեղեկութիւնք կը ծանուցանեն թէ Սինոդը սոսկալի հալածանք մ'ըսկսեր է ի գործ դնել Էջմիածնայ վանքը գտնուող կամ բնակող Պոլսեցւոց և Տաճկաստանցւոց դէմ, առանց որ և է օրինաւոր կամ հիմնաւոր պատճառի վանքէն արտաքսելով զանոնք բռնութիւն ի գործ դնելու սպառնալիօք, և առանց սոցին խոստմութեան նայելու՝ պատրաստելով զանոնք որ անյապաղ ճանբայ ելնեն ու մեկնին Էջմիածնէն։ Կ'երեւի թէ Միաբանութիւնը կամ Սինոդը՝ «Էջմիածինն Էջմիածնեցւոցն է» ասածն արդեամբ գործադրելու ճիգ և պատեհ ժամանակը գտեր են, Գէորգ կաթողիկոսին ներկայութեանը՝ բազմաթիւ Տաճկահայոց ներկայութենէն զգացած կատաղութիւններուն վրէժն այժմ լուծելու, կարծելով թէ ալ այսուհետեւ Էջմիածինը Տաճկաստանցիհայու երես չպիտի տեսնէ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ԿԻԼԻԿԻՈՅ

—=—

(Մասնաւոր Թղթակցէ մը)

—

Մարաշ, 1 փետր. 1883

Մարաշ բաւական ժամանակէ ի վեր ազգային և կրօնական տեսակէտով այնպիսի ցաւալի կացութեան մը ենթարկուած է որ ամեն զգայուն և հայրենասէր սրտերը կարեվէր խոցած է, այլ և այլ անկարգութիւնք և վնասակար արարմունք օր ըստ օրէ իրենց սահմանը կ'ընդարձակեն՝ սպառնալով ազգիս մեծ վտանգ. վարժարաններն՝ որք կը նկատուէին իբրեւ ազգիս վերածնընդեան և լուսաւորութեան վառարան, դժբաղդաբար բոլորովին անխնամ անկեալ թէ՝ բարոյապէս և թէ նիւթապէս, հետեւաբար հեռի օրինաւորութենէ և ազգիս անկալութիւնը պսակէ։ Կան խումբ մը ընկերութիւններ, որոնք թէև կ'ուզեն ըստ իրենց կարողութեան նպաստել ազգային յառաջդիմութեան, սակայն երբեմն իրենց ընթացքը կասեցնող արգելքները վերցնելու կարող, և արգելքները գիրքի մը վերածելու ձեռնհաս բարեսէր և ազգասէր մէկը չգտնուելուն, անգոյն և անհրոյ կ'երթան կործանիլ դէպի կորուստ։ Փաշաներն՝ որք պարտաւոր էին այս կէտերը ուշադրութեան առնլով աշխատիլ ի բարւոք կարգադրութիւն ազգային գործոց, կարծես (ի բաց առեալ մի քանի) իրենց եպերելի և զայթակղեցուցիչ արարմունքներով նորա անկումը փութացնելու կը նկրտին. օրինակի համար Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ աւագ քահանան՝ Արժ. Տէր Յովհաննէս հակառակ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հնաւանդ սովորութեան՝ Պապականաց շատ մը անվայելուչ պատկերներով եկեղեցւոյ պատերը զարդարած է և կ'ըսուի թէ Պապականք կ'ուզեն յիշեալ պատկերաց առջեւ աղօթելու համար յօրինուած գիրքերն եւս մեծամասն յեկեղեցի համոզելով պապականութեան հակամէտ յիշեալ քահանան, և շատ հաւանական է որ այդ խայտառակ պատկերները եկեղեցւոյ մէջ ընդունողը ի հարկէ տակաւ առ տակաւ Լատինաց միւս ծէսերն ալ պիտի ընդունի. աւելի աղէկ չէ՞ր լինէր եթէ ժամանակաւ մեր բարեպաշտ նախահարք եւս Տ. Յովհաննէսի նման Լատին ծէսերը ընդունէին. ընդդիմութիւն չըլլէին, ընդդիմութիւն որ շատ սուղի նստաւ ազգիս վրայ։ Ս. Սարգիս եկեղեցին յիշեցի միտքս եկաւ անդամոտերս նոյն իսկ յատենի Ս. Եկեղեցւոյ ներկայացուած խիստ անվայելուչ կերպով շարադրուած խօսքերով լեցուն անիմաստ «ժողովոք», որ ողջամիտ ունկնդրաց արդարացի զայրոյթը գրգռեց։ Սոյդ. աղբերբ ըսելու նաեւ թէ յիշեալ եկեղեցւոյ մէջ Տէր Յովհաննէս բանի մը լուսագին կանոնք զանազան սպառնալիքներ տեղադրելով միամիտ ժողովրդեան գլխուն, նոյնպէս Ս. Ըստեփաննոսի քահանաներէն Տ. Պետրոսի մը ըրած զզուելի արարքն, որ յոզայց նողկանք կը պատճառէ, պատմելու կարող և ձեռնհաս մէկ մը չը գտնուելուն ամօթներով առկախ մնաց, և հասարակութեան մէջ երկար ատեն խօսակցութեան նիւթ եղաւ և ոմանց եւս կրօնափոխութեան պատճառ. աւելցուր այս ամենուն վրայ նաեւ միւս կողմէ պապականութեան և բողոքականութեան հասուցած վնասներն, որոնք ընդարձակ ասպարէզ գտած են ատ գործելու ի վնաս ազգիս և եկեղեցւոյ, բարեկարգ դպրոցներէ հասցնելով, ազգուրացներու նոր նոր բանակներ. որք հայութիւնն արհամարհել և ազգութիւնը ծաղրելն իրենց ստացած բարձր կրթութեան հետեւանքը սեպելով կը պարծենան։ Այսպիսի բաւական կը լինի այսպէս հարեւանցի ակնարկ մը ձըգել Մարաշի ազգային ցաւալի վիճակին վրայ՝ համոզուելու համար թէ առանց առաջնորդի մնալու դժբաղդութեան դատապարտուած քաղաք մը ինչպէս այլ և այլ անկարգութեանց և բազմազիմի չեղծմանց նշաւակ կը լինի. չեմ ուզեր ծանրանալ սոյն կէտի վրայ. միայն կը յաւելում որ, գէթ, վերջերս տեղի ունեցած եպերելի խռովութիւնք և դժպհի դէպքեր հերիք չեղան ըմբռնելու մեր հայրենակիցներն և ցուցնելու առանց առաջնորդի մնալուն աղետաբեր հետեւանքը։ Եթէ այս անիշխանութիւնը ժամանակ մ'ալ շարունակուի, շատ դիւրին է մակաբերել թէ հայերն ինչպէս իրենցմէ զօրաւոր և կանոնաւոր վարչութիւն և արթուն ու գործունեայ հովիւներու ձեռօք կառավարուող պապականաց և բողոքականաց որս մը պիտի լինին. և եթէ իրաց այս տխուր վիճակին մէջ Կ. Պոլսոյ Ազգ. պատկառելի վարչութեան խառն ժողովն նկատողութեան չառնու մեր սոյն գիտողութիւնն և չը փութայ գործունեայ և ազգասէր առաջնորդ մը խրկել հոս, մեծակայ ապագայի մը մէջ ազգ և ազգայնութիւն անէութեան պիտի մատնուին։ Առանց առաջնորդի մնալու մէկ վնասն ալ այս կրնայ սեպուիլ, որ երբեմն հոս պատահող վարդապետք անտէրութիւն գտնելով տեղւոյս ազգայնութիւնն, ապատութիւն կունենան ուզածնին ընել՝ բնաւ կարեւորութիւն չտալով ուրիշ ո և իցէ ազգօգուտ բանաւոր։ Եղիշէ վարդապետ Գազանճեան, որ նշանաւոր է իւր Բաքոսի ջերմ խնկարկութեամբ, Ս. Ստեփաննոսի առաջնորդարանին մէջ Արժ. Տ. Մեսրովպի խալբալէին և մօրու-

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(41)

ԷՏՄՈՆ ԱԲՈՒ

—o—

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՔ ՓԱՐԻԶԻ

Գ.

—=—

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԵՐ

2

— Երբէք, Պարո՛ն, չեմ կրնար ընդունիլ . . .

— Գինը կը վճարէք։

— Ես բաւական հարուստ չեմ այդպիսի հաճոյքներ գոհացնելու համար։

— Զարմա՛նք. կը կարծէք թէ պատկեր մը շատ սո՞ւղ բան է։

— Ես գիտեմ ի՛նչ գնով կը վաճառէք ձեր նկարները։

— Նկարներն այո՛, բայց ոչ պատկերները։ Կը յուսամ որ պատկերն ու նկարը չէք շփոթեր իրարու հետ։

— Տարբերութիւնը մեծ չէ։

— Ի՞նչպէս մեծ չէ. սիրելի Պարոն Կայար, նկարի մը գինը մեծութեանն ո՞վ է. գո՞յնն է, կտա՞ւն է. ոչ։ Գիւտն է։ Նկարները սուղ են, վասն զի քիչ մարդկայ որ հնարել գիտէ։ Բայց պատկերի մը մէջ գիւտը գործ չունի, մինչեւ իսկ կ'ըսեմ թէ վտանգաւոր է. տիպարը ճշդիւ օրինակել միայն պէտք է։ Ո և է նկարիչ կրնայ պատկեր մը չինել։ Լուսանկարիչ մը, գործաւոր մը, կարգաւ դրել չգիտցող մարդ մը տասն րոպէի մէջ սքանչելի պատկեր մը կը հանէ ձեզ, քսան փրանքի, շրջանակով հանդերձ։ Այս միջման առջեւ մեք ալ հարկադրեցանք մեր գիները իջուցնել և նկարներուն գինն աւելցնել։ Պարտեցէք Պուլվարներուն վրայ, պատկերներուն գինն ամեն տեղ ծանուցուած է. այնպէս որ, չէ թէ կը վաճառուին, այլ կը սրուին, փոքրերը յիսուն փրանք, մեծերը հարիւր փրանք, շրջանակին գինը մէջը չլինելով։

— Այդ չէ որ զիս կ'արգելու։ Բայց ի՞նչ պիտի ըսեն բարեկամներս, երբոր տեսնեն տանս մէջ աղջկանս պատկերը, հռչակաւոր Հանրի Թուրնէօրի վրձինէն ելած։

— Ըսէք անոնց թէ Պուլվարին վրայ շինել տուիք։

— Այն ժամանակ խօսք կուտա՞ք ինձ, որ չստորագրէք։

— Ինչ որ ուզէք կը խոստանամ։ Ե՞րբ պիտի ընենք առաջին նիստը։

— Մտիկ ըրէք. ես ամեն տարի տասնեւհինգ օր հրաժեշտի իրաւունք ունիմ՝ առանց ամսականիս դրպչելու։ Երկու տարիէ ի վեր օգուտ քաղած չեմ այս իրաւունքէս, և միտքս դրած էի որ քանի մը տարուան հրաժեշտի օրերս միացնելով ուղեւորութիւն մ'ընեմ յիտալիա։ Ուստի կրնամ, մեծերուս իմացնելով, վեց շաբաթ հրաժեշտ առնել։ Հինգ կամ վեց օր տուէք ինձ, որպէս զի այս գործը մեղմով կարգադրեմ. վասն զի չեմ ուզեր բոլոր պաշտօնատան ուշադրութիւնն արթնցնել. ես խոհեմ եմ։»

Պ. Կայար մեկնեցաւ, և պատկերհանն ուրախութեամբ մտածել սկսաւ մարդկային իմաստութեան ոչնչութեանը վրայ։ «Ահասիկ, կ'ըսէր, ընտանեաց հայր մը, որ [illegible] իւր աղջիկը գործարան մը կը տանի։»

Շատեր չեն գիտեր թէ գեղեցիկ գործարանի մը տեսարանն ո՛րչափ կրնայ խռովել կնոջ մ'երեւակայութիւնը։ Խօսքս պատկերհանի մը գործարանին վրայ է. մանաւանդ երբոր պատկերհանը քիչ մը հարուստ լինի և ճաշակ ունենայ, գործարանին սեմէն ներս մտնողը կը հիանայ։ Երկինքէն ուղղագիծ իջած լուսոյ պայծառ ճառագայթները վարագոյրներուն, օթոցներուն, կահերուն և պատէն վար կախուած զգեստներուն վրայ կը շողշողան։ Անձ մը, որ վայելչապարմար կահաւորման վարժուած է, ուր ամեն բան իւր յատուկ կիրառութիւնն ունի, և ուր ամեն ինչ կը հասկցուի և կը մեկնուի, զմայլմամբ յապուշ կը կրթուի այս կազմուորեալ խառնակութեան առջեւ։ Իւր հետաքրքիր աչքը նիւթէ նիւթ, գաղտնիքէ գաղտնիք կը դիմէ։ Կաղնիէ արկղներուն խորութիւնը կը չափէ, չինական և ճապոնական յախճապակներու վրայէն կ'անցնի թեթեւապէս, երկար նետերով լի կապարճի մը վրայ կը կոխէ. երկաթի մեծ սուրի մը վրայ կ'իյնայ, քան դարերու ժանգով մաշած հռոմէական զրահէ մը ոտքը կ'արդիլուի։ Առանց լարի գեղջկական հիննուադարան մը, որսորդի ժանգոտ փող մը, կոշտ երանդներով նկարեալ դափ մը, հովուական սրինգ մը բարձր հետաքրքրութեան նիւթեր կը լինին։ Ուշիմ կնոջ մը համար (և ամեն կանայք ուշիմ են), այս չնչին նիւթերուն ամենն ալ նշանակութիւն մը պարտին ունենալ. մէն մի օթոց, գարեջուրի մէն մի սաման, մէն մի ետրուրական սկահ, մէկ մէկ վէպ, պատմութիւն, աւանդութիւն կը յիշեցնէ, և մէն մի սուր նիզակ կամ նետ մէկ մէկ դիւցազներգութիւն։ Բոլոր նետերը ✝—ով պատկանեալ լինելու էին, այն Աֆրիկեան սարսափելի թոյնով, որոյ խայթումն անվրէպ մահ կը պատճառէ. գործարանին խորշերը կծկած պատկերներու նախագաղափարներն ու տիպարները խորհրդաւոր ափինքներ կը թուէին, որ շատ բան ունին ըսելիք, բայց կը լռեն։ Այդ ամեն հրաշալեաց տէրն, այդ լուսապայծառ արքայութեան թագաւորն հասարակ մարդ մը չկրնար լինել։ Երբոր կը տեսնեն զայն ժպտուն և հիւրասէր այնչափ խորհրդանշաններու մէջ զոյս ինք կը հասկնայ, կ'սքանչանան իւր վրայ։ Հագուստներն, ինչ որ ալ լինին, կ'աւելցնեն անոր հրապոյրը։ Յատուկ կերպարանք մ'է, ազատ նորաձեւութեան ծաղրականութիւններէն, և յոյժ վայելչապարմար զինքը շրջապատող իրերուն։ Եթէ բամպակեղէն են, Հնդկաստանէն եկած են. եթէ ասուեղէն են, Սկովտիոյ մէջ գործուած են Աւստրալիոյ բուրդերով. մէկուն մօրքէն չանցնիր թէ Պէլ ժարտինիէրէն (հանդերձավաճառ) գնուած են։

Մոնմարթր փողոցէն գնուած կարմիր մաճակները Գահիրէէն կամ Պէյրութէն եկած ճամբորդներու կը փոխարկին։ Փոքրիկ ննջասենեակն, որոյ կիսաբաց դռնէն անկողին մը կը տեսնուի ալժերեան կերպասով ծածկուած, հարէմի մը սուտ կերպարանքն ունի։ Ես շատ չպիտի զարմանամ եթէ հինգ-վեց նաժիշտներու դուրս ելնելը տեսնեն, ձեռուընին կարկուլակով կամ գլխունուն վրայ երկունկեան սափորով։ Այս պատրանքը կատարեալ ընելու բաւական է գործարանին մէջ Պոլ տը Նէժի պէս գեղեցիկ սեւամորթի մը պտըտիլն Աֆրիկեան կերպարանօք։ Ջնարակներուն և այլ գեղօրէից զգլխիչ հոտերն ալ կը նպաստեն այս արբեցման։ Ցուցուցէք քանի մը կաթիլ Մալակայի գինի վենետիկեան գաւաթի մը մէջ, և Ռօզալի Կայար, որ ջուրէ զատ բան չէ խմած երբէք, ինքզինք Փարիզէն հազար փարսախ հեռի փոխադրուած պիտի կարծէ։

Առաջին նիստը վճռական եղաւ. Հանրի իւր պարտիզին մէջ փոխադրել տուած էր Նէօյիի ծաղկամշակներէն միոյն բոլոր ծաղիկները. մինչեւ իսկ իւր գործարանին մէջ ծաղկի փոքրիկ ածուներ դրած էր. «Եթէ իւր տունն երթամ, կ'ըսէր ինքնիրեն, ամեն օր մէկ մէկ ծաղկեփունջ կը տանիմ իրեն. չեմ ուզեր որ կորանցնէ։»

Ռօզալի կը պաշտէր ծաղիկներն, ինչպէս ամեն փարիզուհի, և երկար տարիներէ ի վեր պարտիզի մը յուսով կ'ապրէր։ Բնութեան մէկ զարմանալի քմահաճոյքով, այս աղջիկն, որ անխելք ծնողներէ ծնած էր, վայելչագեղ կենաց ամեն պիտոյքն ունէր։ Աւելի կամաւ կը հրաժարէր հացէ՝ քան թէ երաժշտութենէ, և ծաղիկները կօշիկներէ աւելի օգտակար կը դատէր. գեղեցիկ ձիերէ լծեալ կառք մը տեսած ժամանակ աչերը կը լուսաւորուէին, թէեւ իւր բոլոր կենաց մէջ

(Շարունակելի)

քին ըրած հայհոյութիւնով՝ մի այնպիսի խռովութեանց և երկպառակութեանց առիթ եղեւ, որ ցարդ կը կրէ Մարաշցին անոր վնասն և քսան եղիշէներ չեն կարող դարմանել զայն (*)։

ՌՈՒՍԻԱ

Մեր Մոսկուայի Թղթակիցը կը գրէ մեզ փետր. 5/17 թուով.

«Արդէն յայտնի է հեռագրէն որ բարձրագոյն հրամանաւ որոշուած է Թագադրութեան և օծման հանդէսի ժամանակն — մայիս ամիսն, առանց սակայն օրն նշանակելու։ Քաղաքային խորհուրդն 200,000 րուբլ նշանակած է այդ հանդէսը փառաւորելու համար և ամեն տեսակ պատրաստութիւններ կը կատարուին։

«Բաւական հետաքրքրաշարժ դատեր կը լինին։ Մէնինցկի անուն անձ մը 300 հազարէն աւելի գումար մը գողանալու փորձն արաւ, և անցեալ տարի յաքսորանս դատապարտեցաւ։ Դատաստանն չկրցաւ այդ անձի գողութիւնն հաստատել և ոչ իսկ փողը գտնել. բայց չանցաւ երկու ամիս, գաղտնիքն յայտնեցաւ. նորա որդիքն ու բարեկամներն չը կրցան փայելել այն մեծ գումարը և չւայլութեամբ զիրենք մատնեցին։ Այն 300,000 գումարէն գտնուած է արդէն իբր 250,000 և մնացեալն եւս կամ կը գտնուի կամ Մէնինցկու կայքէն կը լրացուի. նրկին դատաստան պիտի լինի։ Այդ գումարն տեղւոյս որբանոցի և մանուկներու դաստիարակութեան տան սեփականութիւնն է և Մէնինցկի այդ տան գանձապահն էր։

«Նորերս դատապարտեցան Պետրբուրգի փոխադարձ ընկերութեան Պանքայի գլխաւոր անդամներն որք քանի մը միլիոններ կլլելու յաջողած էին, բայց մարսել չը կրցան խաղաղութեամբ։ Այդ ընկերութեան Պանքայի առաջին երկու գանձապահք մէկ մէկ միլիոն էին միայն կլլած և Պանքայի խորհրդոյն չնորհակալութեան արժանացած. նոքա 70 թիւերու գործունեայք էին։ Զարմանալին այն է որ այդ Պանքայի գործոց ձախող դրութեան վրայ խօսում էին 10 տարիէ ի վեր և հազիւ այժմ դատուեցան յանցաւորք և յաքսորանս դատապարտեցան։ Ցանցաւորք գլխաւորապէս գանձապահ և խորհրդի անդամք ու կառավարիչք են. բայց երկրորդական ծառայողք եւս անփոյթ չեն եղած իրենց գրպանը լեցնելու յաջող փորձեր անելու։»

(*) Զարմանալի է որ Կ. Պոլսոյ կրօնական ժողովն այդ անարժան անձին առաջնորդական նոր պաշտօն կուտայ։

ՑՈՒՑԱԳԻՐ ՈՒՍՄԱՆՑ

ՈՐԲԱՆՈՑԻ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ

—o—

Բովանդակ Նախակրթարան. — Շրջան ուսմանց 6 տարի.

Ա. ՏԱՐԻ

Կրօն. և Բարոյախօսութիւն. — Տէրունական աղօթք, Ս. Գրոց մէջէն բարոյական պատմութիւնք բերանացի. Բարոյական մանր վէպեր. Բացատրութիւնք. 1 ժամ։

Մայրենի լեզու. — Գիր և ընթերցումն. կարդացածն հասկնալ և բացատրել. Խօսակցութիւն. Ուսումն ի բերան մանր հատուածոց (մանկական երգեր, առակներ, փոքրիկ վէպեր ևն.) հանդերձ բացատրութեամբ. 12 ժամ։

Թուաբանութիւն. — Թիւ ճանչնալ ու գրել. 1–100 թուոց վերայ թուաբանական 4 գործողութիւնք մտաւոր, վերջերն միանգամայն գրաւոր. 6 ժամ։

Իրագիտութիւն. — (Մայրենի լեզուի դասին ատեն ընթերցանութեան գրքին մէջէն բացատրել բաւից նշանակած իրերն.)

Պատմութիւն. — Սրբազան և Ազգային պատմութեան երեւելի անցից և անձանց բերանացի վէպն. 2 ժամ։

Բ. ՏԱՐԻ

Կրօն. և Բարոյախօսութիւն. — Հանգանակ հաւատոյ, Վարք Յիսուսի բերանացի. Բարոյական վէպեր. Բացատրութիւնք և խրատք. 1 ժամ։

Մայրենի լեզու. — Գիր և ընթերցումն, Բացատրութիւն և վերլուծութիւն ընթերցուածոց ի ձեւն հարցի և պատասխանւոյ. Խօսակցութիւն. Ուսումն ի բերան մանր հատուածոց հանդերձ բացատրութեամբ. 12 ժամ։

Թուաբանութիւն. — Թուաբանութիւն մտաւոր և գրաւոր (1–10,000 թուոց վերայ 4 գործողութիւնք). 4 ժամ։

Իրագիտութիւն. — Դասարանի և տան մէջ գտնուած առարկայներն, նոցա ձեւն, գոյնն, տարածութիւնն, նիւթն, շինողն, պիտանութիւնն, մասերն ու կազմութեան եղանակն. 3 ժամ։

Պատմութիւն. — Պատմութիւն ազգային (4 հարստութիւնք մեր ի վերոյ, գլխաւոր դէպք և դէմք) բերանացի. 2 ժամ։

Գ. ՏԱՐԻ

Կրօն. և Բարոյախօսութիւն. — Մանր ուսմունք Քրիստոնէական հաւատոյ. Բարոյական պատմութիւնք ի Ս. Գրոց և արտաքուստ. Բացատրութիւնք և խրատք. 1 ժամ։

Մայրենի լեզու. — Ընթերցումն. Բացատրութիւն և վերլուծութիւն ընթերցուածոց. Ուղղագրութիւն–Շարագրութիւն մանկական և ընտանի նիւթոց վերայ. – Բառերու տեսակներն ու նոցա ձեւերն ճանչնալ ու զանազանել. խօսքին մէջ բառերու գլխաւոր պաշտօններն գիտնալ. –Ուսումն ի բերան. 12 ժամ։

Թուաբանութիւն. — Տասնորդական կոտորակք և խառն թիւք, մտաւոր և գրաւոր. 3 ժամ։

Իրագիտութիւն. — Մարդկային մարմինն. –Մարդս ինչպէս կ'ապրի. –Երկիր, նորա ձեւն, կազմութիւնն ու շարժումներն. –Օդ և իւր երեւոյթներն. –Ջուր և իւր երեւոյթներն. – Արեւ, լոյս և ջերմութիւն. –Ընտանի կենդանիներ և բոյսեր. իրենց տարբերութիւնն, մարմնոց մասերն, հանդամանքն և օգտակարութիւնքն. – Գլխաւոր և գործածական մետաղներ և քարեր. 3 ժամ։

Պատմութիւն. — Պատմութիւն ազգային համառօտ. 2 ժամ։

Աշխարհագրութիւն. — Տանօթ օրինակներով բացատրել աշխարհի բնական մասերն. — Պոլիս և իւր շրջակայքն. 1 ժամ։

Դ. ՏԱՐԻ

Կրօն. և Բարոյախօսութիւն. — Համառօտ կրօնագիտութիւն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ. Դաս գործնական բարոյականի. 1 ժամ։

Մայրենի լեզու. — Ընթերցումն աշխարհաբար հատընտիր գրուածոց հանդերձ բացատրութեամբ. Ուղղագրութիւն. Բառագիտական վարժք. կազմութիւն և ընդհանուր օրէնք հայ լեզուի աշխարհաբարի վրայ բացատրուած. Շարագրութիւն. Ուսումն ի բերան. 3 ժամ։

Թուաբանութիւն. — Հասարակ կոտորակք և Համեմատութիւնք գործնական խնդիրներով և ապացուցական եղանակաւ. 2 ժամ։

Իրագիտութիւն. — Գլխաւոր արուեստք, նոցա առարկայք, նախնական նիւթք ու սոցա արտադրութեան վայրք և կերպք. գործիք արհեստաւորաց ու եղանակք ճարտարութեան. — Հողագործական գիտելիք. 2 ժամ։

Պատմութիւն. — Պատմութիւն Հայոց ընդարձակ. Քաղաքակրթութիւն Հայոց. Արդի վիճակ. 2 ժամ։

Աշխարհագրութիւն. — Եւրոպական և Ասիական Տաճկաստան. — Հին և Նոր Հայաստան. — կլիմայ, կենդանիք, բերք, հանք, ճարտարութիւնք, վաճառականութիւն. 1 ժամ։

Տնտեսութիւն. — Ընթերցումն և գիր. Ուղղագրութիւն. 2 ժամ։

Գեղագրութիւն. — Գ. տարիէն ըսկսեալ կը տեւէ մինչեւ Ե. տարւոյն վերջը շաբաթը 1 ժամ դասով։

Գծագրութիւն. — Բ. տարիէն ըսկսեալ կը տեւէ մինչեւ ցվերջ շրջանին շաբաթը 1 ժամ դասով։

Երգեցողութիւն և [illegible] Երաժշտութիւն. — Ամբողջ շրջանին մէջ կ'ուսուցուի շաբաթը 1 ժամ դասով։

Մարմնամարզ. — Ամբողջ շրջանին մէջ կ'ուսուցուի մինչեւ երրորդ տարւոյ վերջն շաբաթն 2 ժամ. իսկ յետ այնորիկ 1 ժամ դասով։

(Մնացեալը յետոյ)

ԳԱԼՖԱԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ

Մեր Օգոստափառ եւ բարեգութ տէրը, Սուլթան Համիտ Բ. Կայսր Օսմանեան, որ աստի մի քանի ամիսներ առաջ Որբանոցիս ընդհատեալ օրըստօրէական հացն ու միս վերստին շարունակել բարեհաճած էր, յայս նուագ եւս Ս. Պատրիարքի ձեռամբ երեք հարիւր (300) Օսմ. ոսկի յ'Որբանոցիս պատսպարեալ որբերուն չնորհեց։

Վեհափառ կայսեր այս կրկին շնորհներ անվրէպ ապացոյց են իւր առ Որբանոցս ունեցած բարձր համակրութեան ու գթոյն։

Որբանոցիս հիմնադիր–Մայրն ու դասակոյտն երախտապարտ կը դաւանին զիրենք Նորին Կ. Վեհափառութեան, եւ կը յայտնեն բարձրաբարբառ թէ սոյն հաստատութեան գոյութիւնը Նորա Հայրական չնորհաց պարտին։ Եւ արդ՝ ցորչափ իմ նուաստութիւն եւ խեղճուկ որբերս կեանք ու շունչ կրեն յինքեանս, միշտ եւ գիշեր Նորին Բարեգութ Վեհափառութեան, իբրեւ իրենց կենսատուին, երկար կեանք եւ յաջողութիւն մաղթեն իրենց նուիրական մի պարտք կը համարին։

Փետրուար 16/28 ին, վերոյիշեալ գումարն ստանալէս անմիջապէս ետք, որբերս ընդ իս Խասգիւղի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին գիմելով՝ արտասուախառն ուրախութեամբ Վեհափառ կայսեր Թանկագին կենաց երկարութեան համար մաղթանքներ եւ աղօթքներ ուղղեցին յերկինս առ բարձրեալն Աստուած։

Սրբուհի Մայրապետ
Նշան Գալֆաեան
Հիմնադիր–Մայր Որբանոցիս

18/30 փետր. 1883
Ի Խասգիւղ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂԱՑ ԿԵԱՆՔԸ

(Մեր Մոսկուայի Թղթակցէն)

(Շարունակութիւն)

Այս եզրակացութեամբ արդէն բոլորովին լուծուած եմ համարում նոր սերնդոց կրթութեան կարեւորագոյն խնդիրն, և այս պատճառաւ իրաւունք ունիմ Նազարեանցին հակառակ (զարմանա՛լի բերմունք բախտի) նոյն Մոսկուայէն բարձրաձայն գոչել Թէ՝ Հայե՛ր, դադրեցէք ձեր հարազատ որդիքն սպանդանոց և սառնամանիք ուղարկելէն. դադրեցէք ազգասպանութիւն անելէն յետոյ նաեւ դրամական զոհաբերութիւններ անել։ Թող Հայը զրկուի բարձրագոյն վարժարաններից — եթէ միայն կը զրկուի — բայց իւր հարազատները իւր ծոցում. իւր սեփական դըպրոցներում ու վարժարաններում դաստիարակէ և կրթէ կատարելութեամբ։ Թող հասկնայ Հայն, եթէ 3–4 հազար տարի Հայ ազգ մնալէն յետոյ այսուհետեւ եւս Հայ կատարեալ ազգ մնալու պանծալի կարեւորութիւնը կ'զգայ, որ իւր հարազատ դպրոցաց միջոցաւ միայն կատարելապէս երջանիկ կը դառնայ և ընդհանրապէս շատ աւելի յառաջադէմ կը լինի։

Կ'ասեն թէ դոքա աւելորդ խօսքեր են. Աւելորդ չեն, զի ազգը մոլորած է և զգուշացնող չկայ։ Մեր Թիֆլիզի Թերթերն եւս, որք ազգին առաջնորդ լինելու սրբազան պաշտօնը ստանձնած են, մոլորած են. Դոքա են ազգը մոլորեցնող, զի առանց ազգային երեւոյթներու բուն պատճառն ստուգելու՝ երեւակայեալ պատճառներ են ստեղծում. ապարդիւն և մանաւանդ ազգակործան միջոցներ են գործադրում և ազգը յանդուգն գահավիժում։ Մեծ պատասխանատուութիւն ունին դոքա ապագային առջեւ։

Այդ բացադանչութիւնները մի կողմ թող, կ'ասեն ինձ ընթերցողքս, և Հայ ուսանողաց մասին գաղափար մը տուր մեզ։ Այո՛, պարտաւոր եմ համար տալ Հայ ազգին՝ մեր կրթուող երիտասարդութեան վիճակն ճշգութեամբ և անաչառութեամբ նկարագրելով. բայց զ'զգամ որ չատախօսութեամբ ձանձրացրի ընթերցողքս, ուստի կը ջանամ՝ խոշոր նկարագիր կամ գծագիր մը տալ միայն համառօտակի։

Այս օրերս իսկ մի Հայ վաճառականէ լսեցի հետեւեալ կարծիքը. «10–20 տարի առաջ եղած ուսանողները օրինաւոր մարդ էին. հիմիկուանները նոցա մօտ ոչինչ չարժեն։»

Իմ յիշողութիւնս 1868 թուէն դէն չի գնար, զի այդ տարուայ աշնան Մոսկուա մտայ և առաջին օրերից մինչեւ ցարդ հետաքրքրութեամբ քննեցի իմ Հայ ուսանողաց տնային և հասարակային կեանքը, մերթ նոցա շրջանի մէջ ապրելով և մերթ հեռուէն դիտելով։ Արդ՝ եթէ չորեքտասնամեայ լըջմիտ դիտողութիւններս կը թոյլատրեն ինձ դէթ մասնաւոր ուշադրութեան արժանի կարծիք յայտնել, դա այն է որ վերոյիշեալ կարծեաց խորհուրդը մեկնեմ։

Նախ՝ քիրաւի աչագին զանազանութիւն կայ 14 տարի առաջ եղած և արդի ուսանողաց մէջ, և այդ զանազանութիւնը բազմաթիւ պատճառներու գումարումն է. Այդ պատճառներն իւրաքանչիւր տարուայ փոփոխութիւնն է և, լաւ կամ վատ, զգալի կերպիւ սկսած է 65–66 թիւերից։

Երկրորդ՝ այդ անհերքելի փոփոխութիւնը յիրաւի այն կարգին է վերաբերում զոր պէտք է ցաւել և փափագել միանգամայն. և այս պատճառաւ ալ մասնաւոր իրաւունք կը տամ Հայ վաճառականին. զի դա ակն յայտնի տեսնում է փոփոխութիւնը, բայց դժբախտաբար ոչ այն որ ի փրկութիւն ազգին անհրաժեշտ է տեսնել, այլ այն որ անկարեւոր և վնասակար իսկ է։

Ահա կնճռոտ խնդիր մը. Հայ վաճառականն ուղիղ ասաց և միանգամայն սխալեցաւ։ Հայ վաճառականն հնոց դէմքին նայած դատեց և մասնաւորապէս բարոյականն ի նկատի առաւ, և ոչ մտաւոր բարոյական զարգացումն և հնոց ու նորերու հոգեկան տրամադրութիւնը, ազգային ոգւոյ քանակութեան բաղդատական առաւելութիւն կամ նուազութիւնը, բացակայութիւնն ու ներկայութիւնը։ Այս կէտերը կարեւորներից կամ միակ կարեւորներն են ըստ իս։ Ուստի ուշադրութիւն չանելով այն պարագային վըրայ որ հիներն առ հասարակ հասակն առած տղամարդիկ երբեմն 25–30 տարեկան անձինք էին, իսկ արդիքը ըստ մեծի մասին 18–23 տարեկան պատանիք են, մեք պիտի համեմատեմք հնոց մտաւոր բարոյական զարգացման աստիճանն և ազգային ոգւոյ քանակութիւնը արդի ուսանողաց նոյն որակութեանց հետ։ Իսկ լուրջ և անաչառ համեմատութիւնը այս եզրակացութիւնն է յառաջացնում թէ հիները ընդհանրապէս աւելի բարոյական սկզբունք ունէին (ի բաց առեալ ազգայնութեան գաղափարին վերաբերեալը) թերեւս աւելի աշխատասէր էին քան նորերը. բայց նորերը աւելի անբարոյ են, (առաքինութեան մտքով, այսինքն անձնապաշտութեան, անհրեստութեան, անխիղճ եսամոլութեան եայլն կողմանէ։)

Այսու ամենայնիւ ճշմարտութիւն է որ արդի ուսանողք շատ աւելի զարգացած են — ըստ ժամանակի արդիւնքն է —, և շատ աւելի հայրենասէր են, այսինքն կարելի է ասել թէ «Հայ ոգի ունին, Հայ անուամբ պարծելու վիճակին մէջ են գրեթէ։»

Հիները, Հայ վաճառականին տուրականները, Հայ լեզու չէին խօսեր, Հայ անունը արհամարհում և մինչեւ իսկ ուրանում էին. արդի ուսանողք ոչ միայն կը խօսին Հայերէն և Հայ անունը չեն ուրանար հնոց պէս ամաչելով, այլ և ամեն ազգային գործի կը յարին խօսքով, գրով և գործով։

Հիները, և սա անժխտելի ճըշմարտութիւն է, Հայ անուան հետ կ'ատէին Հայ վաճառականն ու վաճառականութիւնը իբրեւ զզուելի և անարգ գործ. իսկ նորերը թէեւ տակաւին արհամարհանօք կը վերաբերին դէպ Հայ վաճառականն, սակայն ոչ հնոց չափ, մանաւանդ թէ վաճառականութիւնն ազգին համար փրկարար գործ կը համարին, և մեծապէս կը փափագին որ Հայք շատ աւելի յաջողութիւն ունենան։ Ինչպէս հնոց մէջ եղած են բացառիկ ազգասէրներ, նոյնպէս նորերու մէջ կան բացառիկ օտարամոլներ մինչեւ իսկ ազգուրացներ՝ (Ռուսասիրոյ վրայ պսակուելով միայն)։

(Շարունակելի)

ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ ԹԱՏՐ ՎԻՃԱԿԸ

Ցանուն անկողմնակալութեան կը հրատարակենք հետեւեալ նամակը, թէպէտ բուն խնդիրն, այն է Զմիւռնիոյ հայ Թատեր անկեալ վիճակն, արդէն լիովին ապացուցուած կը թուի մեզ նոյն իսկ ներկայ պատասխանով։

. . . Խմբագիր

Ազգօգուտ Մասիսի 3368 եւ 69 թիւերը մօտերս մեր ձեռքը անցնելով՝ «Անկումն Հայ դերասանական խմբին 'ի Զմիւռնիա» վերնագրով պարաւելի յօդուած մը ընթերցանք, որոյ հեղինակը իր գլխին մէջ երեւակայած անյայտ պատմած միջոցին՝ 'ի մէջ այլոց, մեր անձնական պատիւն եւս՝ յանդըգնած է ազգային մամլոյ մէջ արատաւորել։

Շատեր կը յորդորեն զմեզ արհամարհական լռութիւն մը պահել, կարեւորութիւն չտալով այդ տեսակ գրուածքի մը, սակայն մենք կ'ուզեմք քանի մը խօսք ըսել այդ գրիչը ի զգաստութիւն բերելու, եւ պարզամիտ ոմանց զայթակղութեան առաջն առնելու համար։

Դիւրին է գուշակել թէ Պ. յօդուածագիրը չունի եղեր այնքան ազնիւ սիրտ որ ամեն պատուաւոր դասակարգի անձանց անհրաժեշտ եւ մանաւանդ թղթակցի մը փափուկ պաշտօնին անմիջական պայմաններէն մին կը կազմէ. թէեւ մենք զինքը ճանաչելու պատիւը չունիմք, սակայն եւ այնպէս կը յորդորեմք զինքը որ փոխանակ անվայել լըջութեամբ գրիչ շարժէ։

Այժմ, պարտ անձին կը համարիմք խնդիրը իւր պարագայիւք հանդերձ Մասիսի ընթերցողաց պարզել, եւ այդ յօդուածի մէջ վերագրած զրպարտութիւնները մատնանիչ ընել։ Կարծեմք մեզ դէմ գրուած յօդուածի մը պատասխանել մեր անհրաժարարելի իրաւունքն է, որու գործադրութեան համար անաչառ լրագրական ասպարէզը իջնելով, ցաւ ի սիրտ ստիպուած եմք առաջին անգամ ըլլալով՝ անպատուաբեր գրութեան մը պատասխանելու տխուր հարկին ներքեւ գտնուիլ։

Պ. Թղթակիցը չորեքշաբթի գիշերուան խաղը չներկայացուելը պատմելէ եւ զայն ճարտասանական ոճով համեմատելէ վերջը կը յարէ. «Օրիորդք Աստղիկ եւ Սիրանոյշ բացակայ էին, որովհետեւ կամ վճարուած չէին, կամ նոյն երեկոյեան ներկայ լինելու խօսք տուած չէին, կամ անձնական տկարութիւն ունէին, եւ կամ բոլորովին տարբեր պատճառ մը։ Եթէ վճարուած չէին (թէեւ ոմանք հակառակը կը պնդեն) գոնէ նոյն երեկոյեան ի սէր հասարակութեան, ի սէր նորա առ ինքեանս համակրութեան, ի սէր բարեկարգութեան, ի սէր թատերական խմբի պատւոյն պարտաւոր էին զոհողութիւն ընել եւ ներկայ գտնուիլ։»

Մենք բացակայ էինք, այո՛, վասն զի ո՛չ վճարուած եւ ո՛չ իսկ նոյն երեկոյեան ներկայ լինելու խօսք տուած էինք, առանց սակայն անձնական տկարութեան կամ բոլորովին տարբեր պատճառ մ'ունենալու։

Արդէն ազդագրերը չի տպուած քանի՛ քանի՛ անգամ խօսեցանք թէ՝ մինչեւ որ մեր անվճար մնացած պահանջքը չի վճարուի, չենք կարող տեսարան ելլել։ Մեր այս իրաւացի եւ արդար ստիպման վրայ խմբին տնօրէնն Պ. Ղ. Փափազեան հետեւեալ մուրհակը ստորագրեց. («Ես կը խոստանամ ձեր բոլոր պահանջքն այս երեկոյ ներկայացումէն առաջ վճարել, եւ եթէ խոստմնազանց գտնուիմ, ո՛չ ես, եւ ո՛չ մէկ ուրիշը կարող է ստիպել ձեզ գալ ի թատրոն։») Մեր յոյսը սոյն մուրհակի վրայ դրած անդէտ գործադրութեան կսպասէինք, սակայն ներկայացման ժամը հասած էր, եւ Պ. տնօրէնը իւր խոստումը չէր գործադրեր։

Պ. յօդուածագիրը մեզ կը հրաւիրէ որ զոհողութիւն ընելով՝ ի սէր ազգին, ի սէր խմբին, ի սէր . . . ի սէր . . . ներկայ լինէինք նոյն երեկոյին։ Սակայն, սիրելի ընթերցող, գիտէք քանի՛ քանի՛ անգամներ ձրի խաղացինք ի սէր ժողովրդեան, ի սէր բարեկարգութեան, ի սէր խմբին եւ ի սէր ուսումնարաններու համար։ Բայց այլ եւս չէինք կարող համբերել մեզ դէմ եղած անիրաւութեանց, վասն զի կարելի չէր անընդհատ ձրի խաղալ, եւ միթէ 'ի սէր ազգին չատ անգամներ մեր անվարձ աշխատիլը բաւական չէ՞ր. արդեօք չարունակ ձրի՞ պէտք է խաղալ ազգասէր լինելու համար երբ մեր ապրուստը կը հայթայթեմք այդ արհեստէն։ Մենք լաւ համոզուած լինելով փորձառութեամբ թէ է տէրերու վախճան մը չի պիտի տրուի մինչեւ այն ժամանակ յորում մենք, [մեր կողմէ մերժենք, ստիպեցինք այլ եւս ձրի չի ներկայացնել։

Պարոն յօդուածագիրը կը շարունակէ. «Օրիորդք Աստղիկ եւ Սիրանոյշ զիրենք կերակրող ժողովուրդը արհամարհեցին, մոռնալով թէ ժողովըրդականութիւնը դերասանի մը առաջին եւ ամենաապահով գրաւականն է։» Քաւ լիցի. մենք ամենեւին ժողովուրդը արհամարհած չենք, որոյ առ մեզ ցուցուցած համակրութեան յանէրժ երախտապարտ եմք եւ պիտի մնամք. եւ միթէ նոյն երեկոյեան մեր բացակայութիւնը ժողովուրդը արհամարհե՞լ կը համարուէր, երբ ըստ մեր իրաւունքի, մուրհակի մը վստահած, նոյնին գործադրութեան կ'սպասէինք։

Պարոնը քիչ յետոյ զարմանալի տրամաբանութեամբ մը կ'ըսէ. «Եթէ նոյն երեկոյեան ներկայ լինելու խօսք տուած չէին, դարձեալ մի եւ նոյն նկատումներով զոհողութիւն ընելու պարտաւոր էին, երբ կրկին եւ կրկին հրաւէր զրկուեցաւ իրենց. իսկ եթէ հաւանութիւն տուած էին ներկայ լինելու, ապա ուրեմն խոստմնազանց են, խաբեբայ են։»

Մենք ունենալով մեր ճշմարիտ ապացոյցները եւ մեր արդար եւ իրաւացի պահանջները, կը յաւելցնենք ըսելով. Խոստմնազանց նա՛ է, որ իբր վարձկան գրիչ առանց տեղեակ ըլլալու խնդրոյ մը խակականութեան, կը համարձակի իւր անվայել գրութեամբը յասպարէզ գալ, «խաբեբայ» եւ վատ նա՛ է, որ կը յանդգնի երկու տկար օրիորդաց ուղղակի պատւոյ մասին գրիչ շարժել, որով կ'ապացուցանէ իւր ինչ աստիճան արժանաւորութեան տէր ըլլալը։ Ցետ այսքան քսու անհարկութեանց՝ այնպիսի խօսքեր կարտասանէ որ բացայայտ կերպիւ կը տեսնուին զրպարտիչ, ոխակալ եւ տմարդի գրչէ մը ելած ըլլալը (*). ուստի կազդարարեմք ձեր պարոն թղթակցին որ անմիջապէս իւր յօդուածը յետս կոչէ, եթէ չուզեր դատաստանական ատենի ներկայանալ եւ ընդունիլ ըստ օրինի զրպարտիչներու ծանր պատիժը, զի որոշած եմք կառավարական ատենի առջեւ հրաւիրել զինքը եւ ոչինչ չի խնայել մեր պատւոյ պաշտպանութեան համար։

Ցուսով եմք, Մեծարգոյ Խմբագիր, թէ մեր սոյն յօդուածը Ձեր ազգօգուտ մամլոյ առաջին մօտակայ թիւերէն միոյն մէջ հրատարակելու չնորհն կ'ընէք, փորձով ցոյց տալով Ձեր սովորական ազատամտութիւնն, եւ անկողմնակալ ոգին, որով մնամք

Ձերդ չնորհապարտ
Աստղիկ, Սիրանոյշ

1883 ցունվ. 31 (**)
Զմիւռնիա

ԱԶԴ

Համլուրկի վիճակահանութեան չորրորդ կարգի տոմսակները քաշուած ու մեր դրամատեղանէն ծախուած ու շահուած թիւերն հետեւեալներն են զորս մեզ ներկայացնելով շահերնին առնելու կը հրաւիրենք։

Թիւ 29929 մարք 1500
» 2236, 6650, 6653, 6674, 6680, 6682, 6697, 12201, 12214, 12220, 13460, 13470, 18462, 26445, 29905, 29906, 29910, 29924, 33730, 36106, 36117, 36210, 40959, 40965, 45821, 67233, 85149, 85150.

Համլուրկի վիճակահանութեան հինգերորդ կարգի տոմսակները մարտի 2ին պիտի քաշուին ու պատրաստ են մեր մեծարգոյ բաժանորդաց տոմսակները ժամանակին յանձնուելու։

Ղալաթիոյ Քօմիսիօն խանին գիմացը թիւ 9
Սեղանաւոր
Ղ. Փ. ԶՕՐՕԻՐԵԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐ–ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹՈՒՃԵԱՆ

(*). — Ձենք կրնար երեւակայել որ մեր թղթակիցն այս երկու դերասանուհեաց դէմ ոխ պահելու պատճառ ունեցած լինի. ինք հեռուէն կամ մօտէն կապակցութիւն չունի թատերական գործոց եւ դերասանական խմբերու հետ։ Ըստ մեզ, դերասանուհիք լաւ կ'ընէին եթէ իրենց պաշտպանութիւնը թողուին իրենց վրայ հիացող հասարակութեան։ Բայց եթէ մեր թղթակիցը չափազանց խստութեամբ դատաստան ըրած է իրենց ընթացքին վրայ, խստութիւն, որոյ դէմ այն երկուք ու կէս ամսոյ միջոցին՝ յորմէ հետէ հրատարակուած է իւր քննադատուած նամակ, ուրիշ ո՛չ ոք դիտողութիւն չէ ըրած, եւ եթէ չէ ուզած յարգել իրենց սեռին յարակից տկարութիւնն եւ այդ տկարութեան յարակից թերութիւնները, ցաւով կը տեսնենք թէ դերասանուհիք ալ, ներկայ գրութեամբ, կը թողուն նոյն սեռին յարակից ուրիշ ազնուագոյն յատկութիւններ, եւ կը գործածեն այնպիսի խոշոր բառեր, որք ամենեւին չեն վայլեր քնքուշ սեռի բերաններուն։ Ծ. Խ.

(**) — Այս նամակ փետր. 18/30ին հասած է մեր ձեռքը։ Ծ. Խ.

La publicité de l'etranger est exclusivement remise à l'Eastern Agency, Constantinople Karaekuy Déirmen Han

Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

ՏԵՏՐ Բ.

Բովանդակութիւն.—Արտասուք (Սպարթալեանի եւ Քեաթիպեանի մահուան առթիւ խորհրդածութիւն).—Առ Բարձրաշնորհ Տ. Ներսէս Վարժապետեան, Հայոց Պատրիարք.—Առ մեծ մտաւորականին.—Գրական իմաստասիրութիւն.—Ժամանակակից պատմութիւն։ Գին տետրին 2 ղահեկան

Կը վաճառուի Պոլիս՝ Ջրավաճառ Պօղոս աղայի ջրատունը, Ղալաթիա՝ Վրոյրի գրատունը, Բերա՝ Վայսի գրատունը. Բաժանորդագրութեան տեղին է Արամեան գրատունը, Զադմաքճըլար։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՍԿԶԲՈՒՆՔ ՁԱՅՆԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑՒՈՑ

Ի Պետրոս Վարժապետեանց

Տպագրեալ ի Վենետիկ ի վանս Ս. Ղազարու

Եւրոպացւոց ձայնական երաժշտութեան կանոնները կ'ուսուցանէ գրքոյկս պարզ ոճով, որով կարելի է հասկնալ եւ ընթեռնուլ Եւրոպայի գրուած երգերը, եւ ձեւացնել ձայնական աստիճանները։ Ի վերջ գրքուկիս կայ ցանկ մը երաժշտական բառից Իտալացւոց՝ Հայերէն բառերովն ի համեմատ։

Գինն է Ֆր. 1.25։

Կը վաճառի ի Սեղբոս խան, եւ ամէն ազգային գրավաճառաց քով։

Նոյն առթիւ կը ծանուցուի արգոյ հասարակութեան որ Հօր Ղեւ. Ալիշանի Շիրակայ Տեղագրութեան գինը 24 ֆրանքէն 15 ֆրանքի իջած է, գիրամատոյց ընելու գլխամբ բանասիրաց։

ԿՈՒՆԵԼԹ–ԻՒԼ–ԼՈՒՂԱԹ

ԲԱՌԳԻՐՔ

ՖՌԱՆՍԵՐԷՆԷ Ի ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

Աշխատասիրութեամբ

Շէվքէթ եւ Միհալ էֆէնտիներու

Անգամմայ Հասարակաց կրթութեան պաշտօնատան Գրաքննութեան անունի Հրատարակիչ Գարէքին Պողոսեան

Գինը 20 ղր.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏԱՃՈՒՄՆ Բ. ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

(Առաջին շրջան, 2 տարեկանէ մինչեւ 6)

Խմբագրեալ Ֆրանսական Առողջաբանական ընկերութեան յանձնախմբէն, եւ հայերէն լեզուաւ հրատարակեալ ի ձեռն Մեծ. Տօքթ. Տ. Ս. Փէշտիմալճեանի։

Կը գտնուի ամէն Հայ գրավաճառաց քով, եւ Սուճի Պօղոս աղայի խանութը. գին 3 ղրշ։

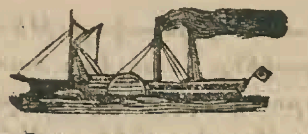

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվերպուլի եւ Միջերկրականի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մարոքքօ	2,500
Ալճերիա	3,000	Նաբլ	2,500
Պոթնիա	4,600	Բոլոնիա	5,000
Պաթավիա	3,800	Բարբիա	3,200
Պալմիրա	2,500	Բալթիքա	3,000
Պրէթիշ Քուին	1,200	Սիբերիա	7,800
Սէֆալոնիա	5,000	Սիթիա	4,600
Քարթաճինա	4,700	Սարտինիա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Տէմերարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալապրիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Շերպուրկ շոգենաւը, նաւապետ՝ Ճօնս, Լիվերպուլէն եկաւ զանազան վաճառքով, եւ ի մօտոյ հոն պիտի վերադառնայ Զմիւռնիա հանդիպելով։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճանբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոստընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ–Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ

ԹՈՄԱՍ Ջ. ՃՕԼԻ, Գործակատար. թիւ 1 Քիւչիւք Հայիլ փաշա խան Ղալաթիա։

Տնօրէնք ընկերութեան

ՊԸՐՆՍ ԵՒ ՄԱՔԻՎԸՐ

1, Ռըմֆորտ Սթ. Լիվերպուլ։

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերպուլի եւ Միջերկրականի մէջ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոբուս	4,200	Ոզիրիս	3,000
Ֆարոս	4,000	Նեֆթիս	3,000
Օսմանլի	4,000	Բերա	3,000
Սեսոսդրիս	3,250	Իզիս	2,600
Թեպէ	3,250	Ադրամիտի	1,700
Մամֆիս	3,250	Լոտոս	800
Նեբո	3,250	Ովիտոս	800
Մարեօթիս	3,250	Սեթիլ	750

Բերա շոգենաւը, նաւապետ Ֆոսթըր, Լիվերպուլէն պիտի գայ դէպ ի 6 մարտ ամսոյ։

Վերոյիշեալ շոգենաւք շքեղապէս յարդարուած են ճանբորդներու համար։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՌՈՒԹՈԼ եւ ԸՆԿ. Գործակատար Մէյտանըճըգ սօգագ, Պոլիս

կամ առ Պ. ՆԷՎԻՅԼ Է. ՄԱԼԹԱՍ Թիւ 1 եւ 3, Նարլեան խան, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթա.

Տնօրէնութիւն, Լիվերպուլ,

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.

31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվերպուլ.

Գործակալութիւնք

Աղեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ Ընկ.
Պէյրութ	Յ. Բալթթարաքի
Կ. Պոլիս	Յ. Վ. Ռիթթոլ եւ Ընկ.
Դարդանէլ	Ֆրանք Քալվերթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս եւ Ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ Ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանք եւ Ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ք. Ռիթթոլ եւ Ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէգրոբուլոյ

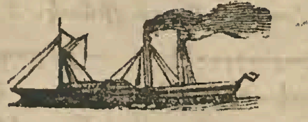

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվերպուլի եւ Արեւելքի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճերեան	2,500	Ֆլորիտեան	3,700
Ալզասեան	2,500	Ֆլամինեան	3,700
Անտալուզեան	2,500	Ֆլավեան	3,700
Արմենեան	2,500	Իպերեան	5,500
Արապեան	3,700	Իլլիրեան	5,500
Պավարեան	6,000	Իստրեան	5,500
Պուլկարեան	6,000	Լեոպեան	2,200
Քարպեթեան	800	Լեւանտեան	2,500
Սայբերեան	2,000	Լեոդան	800
Տորոյ	700	Օբորթոյ	700
Եճիբթեան	3,700	Բերսեան	3,800
Ֆաթեան	3,700	Վալենսեան	6,800
Ֆալերնեան	3,700	Վեճինեան	6,800

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվերպուլի եւ Պոստընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեզուկէ գաւառներիչ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆՏԷՆ Գործակալ թիւ 34, 35, 36, Էէնի Միւհիւրտար խան, Ղալաթիա

Նաւատերք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ եւ Ընկ. Լիվերպուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.

Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.

Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման եւ Ընկ.

Մալթա, Ա. Քամիլերի։

Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտատոյ.

Զմիւռնիա, Պ. Ռիգօլ եւ Ընկ.

ԲԱՊԱՅԱՆՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերպուլի, Միջերկրականի եւ Օվկիանոսի մէջ կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Ա.յա Սոֆիա	3,000	
Արաբօա	2,500	Ռոճըրս
Արթաքիա	2,500	Քրուիքշանք
Լատակիա	2,500	Ռեիլըս
Մասսիլիա	3,500	Մարշ
Պոնտիկա	2,800	Ֆօթըրճիլ

Այս շոգենաւք կին գամարաներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ համգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱՊԱ ԵՒ ԸՆԿ. Գործակալք

Ն. ՊԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիայի եւ Պոլսոյ մէջ կանոնաւորապէս բանող

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ուղեւորք եւ ապրանք ընդունուին

Յառաջիկայ ուղեւորութիւնն ի Բոթի, հանդիպելով ի Տրապիզոն եւ ի Պաթում պիտի կատարուի Լը Մէօզ շոգենաւով, որ փետր. 28 ին Մարսիլիայէն եւ մարտ. 7 ին ալ Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լէ Վօժ։

Նաւողչէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն

ԼՈՐԱՆ ԲԸՊՈՒԼ

Մումհանէ փողոց, Թիւ 114

ԱԶԴ

Մայրաքաղաքիս և գաւառաց ազգային վարժարանաց մէջ դաստիարակութեան բարձր պաշտօններ վարած և գրական ծառայութեամբք համրածանօթ վկայեալ և հմուտ դաստիարակ մը պատրաստ է գաւառաց մէջ տնօրէն դասատուութիւն ստանձնել և կամ մայրաքաղաքիս Ազգային վարժարանաց մէջ այցելութեամբ Հայերէն և Ֆրանսերէն լեզուաց և պատմութեան բարձրագոյն կարգաց դասախօսել։

Տեղեկութիւնք Լրագրոյս Խմբագրութենէն կ'ստացուին։

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Կ. Պոլիս, Բիւգա փաշա եօգուշը Շարք չարշըսը թիւ 33 Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ Յօհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան.

ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.

ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Երանոս էֆ. Սթամպոլեան.

ՍԱՄՍՈՆ. Եղուարդ էֆ. Մուրատեան

ՌՈԴՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէչլեան.

ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աւետիս էֆ. Քէօլէեան.

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խոսրով էֆ. Էսկիճեան.

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Սահակ էֆ. Էթմէքճեան.

ԵԻԴՈԿԻԱ. Գէորգ էֆ. Նազարեան

ՄՈՒՇ. Արմենակ էֆ. Խանզադեանց

ՎԱՆ. Գէորգ էֆ. Գաբամաճեան

ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ էֆ. Խարաճեան.

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.

ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Կ.Ոսկերչեան.

ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ էֆ. Ս. Ֆէրհատեան.

ՏՕՖԼԻՍ. Գ. Նիկողայոս Տ. Դաւիդեան.

ԿԱԼԿԱԹԱ. Գէորգ էֆ. Հէքիմեան։

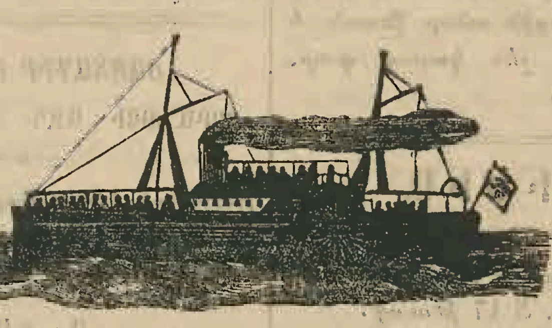

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1883 ՓԵՏՐՎԱՐ 15 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՓԵՏՐՎ. 28

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Նաւարդակին եկբէ

Ժամ		Թիւ
1 30	Եէնիմահալլէէն Մէգարպուրնու, Պէյլէրպէյի, Թարապիա, Եէնիքէօյ (Եէնիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	73
2 5	Եէնիքէօյ. Սթէնիա. Էմիրկ. Գօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Արնաւուտքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	19
2 30	Ր. և Ա. Գավագ. Եէնիմահալէ. Մէգարպ. Պէյլէրպ. Թարապ. Եէնիքէօյ. (Եէնիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	20
3 20	Եէնիքէօյ. Սթէն. Էմիրկ. Գօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Պէպէքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	25
4 15	Եէնիմահ. Մէգարպ. Պէյլէրպ. Թարապիա. Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Գօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.	32
6 30	Եէնիմահ. Մէգարպ. Պէյլէրպ. Թարապ. Պէյքօզ. Բաշաապ. Եէնիք. Էմիրկ. Գանլ. Ա. եւ Ր. Հիսար, Գանտ. Արնաւ. Չէնկ. Պէյլէր. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկ. Իւսկ.	2
8 15	Ա. և Ր. Գավագ. Եէնիմահ. Մէգարպ. Պէյլէրպ. Թարապ. Պէյքօզ. Եէնիք. Էմիրկ. Գօյաճըք. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթ. (Ուրբաթ օրերը Սթէնիա)	20
10	Մէգարպուրնուէն Պէյլէրպէյի. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ Ռ. Հիսար, Արնաւ. Օրթաք. Պէշիկթ.	28

Ասիական եկեր

1 30	Պէպէք, Արնաւուտք. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.	32
2 45	Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ.	2
2 45	Պէպէք, Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ Գապաթաշ.	28
3 30	Արնաւուտք. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ.	33
4	Պէպէք, Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ, Գապաթաշ.	19
10 35	Պէպէքէն ուղղակի կամուրջ։	19

Անատոլու եկբէ

1 15	Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Գապաթ.	25
1 45	Պէյքօզ, Բաշապ. Ր. փ. մահալլէ, Գանլըճա, Ա. Հիսար. Գանտիլլի (Գանտիլլի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)։	23
2 02	Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ. (Երկուշաբթի օրերը Իւսկիւտար չպիտի հանդիպի։)	4
3	Պէյլիւքա. Թարապ. Պէյքօզ, Բաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. (Գանտիլլի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։) Ուրբաթ օրերը Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.	18
3	Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Գապաթաշ։	21
4	Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ. (Բացի ուրբաթէ)։	23
8 45	Պէյլիւքա. Պէյքօզ, Բաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկիւտար։ (Ուրբաթ օրերը Ր. փաշա մահ.)	21
10 25	Վանիքէօյէն ուղղակի կամուրջ։	23

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Նաւարդակին եկբէ

2 30	Պէշիկթաշ. Օրթաք. Արնաւ. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյլիւքա. Եէնիմահ.	32
3 15	Գապաթաշ, Իւսկ. Պէշիկթաշ, Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. եւ Ր. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Եէնիք. Բաշապ. Պէյքօզ. Թարապ. Պէյլիւքա. Մէգարպ. Եէնիմահ.	2
5 30	Գապաթաշ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Գօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյլիւքա. Մէգարպ. Եէնիմահ. Գավագլար։	20
6 45	Իւսկիւտար, Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնաւ. Գանտ. Ր. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյլիւքա։	21
8 30	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Մէգարպ. Պէյլիւքաւէրէ։	28
10 30	Պէպէք. Ր. Հիսար, Գօյաճ. Էմիրկ. Սթէն, Եէնիք. Թարապ. Պէյլիւքա. Մէգարպ. Եէնիմահ.	33
11 10	Եէնիք. Թարապ. Պէյլիւքա. Մէգարպ. Եէնիմահ.	20
11 25	Պէպէք, Ր. Հիսար, Գօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք.	19

Ասիական եկեր

3	Ուղղակի Արնաւ.	33
3 30	» Պէպէք։	19
9 50	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Արնաւ. Պէպէք. (Վանիքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։)	19
10 35	Պէշիկթաշ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Գուր. Արնաւ.	2
11 5	Գապաթաշ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնաւ. Պէպէք (Եէնիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)։	4
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք։	28
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ.	25

Անատոլու եկբէ

2 15	Իւսկիւտար, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Եէնիք.	25
3 15	Ուղղակի Գանտիլլի (Բացի ուրբաթէ)։	
9 40	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. (Գավաքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։)	23
10 15	Օրթաք Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ Մէգարպ. Ր. և Ա. Գավագ։	18
10 50	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. (Պէյքօզի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)։	21
11 10	Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլըճա Ր. փ. մահ. Բաշապ. Պէյքօզ.	25
11 40	Գապաթաշ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք։	32

Ուրբաթ օրերը ժամ 4 ին շոգենաւ մը կամուրջէն ելնելով Իւսկիւտար, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Ր. փ. մահ. Բաշապ. հանդիպելով Պէյքօզ պիտի երթայ, եւ ժամ 5 1/2 ին Պէյքօզէն պիտի ելնէ Եէնիք. Էմիրկ. Գանլ. Ռ. Հիսար, Գանտ. Արնաւ. Պէյլ. Օրթաք. Պէշիկթաշ Իւսկ. հանդիպելով կամուրջ պիտի վերադառնայ։

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE Insurance company

ՆՈՐԹ-Հ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

Լոնտրայի եւ Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000,000
Վճարեալ դրամագլուխ	500,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ճիւղէն գոյացեալ	1,218,495–1,718,495
1881ին զուտ հասոյթը	1,024,460

NORTHERN Assurance company

ՆՈՐԹԸՐՆ

Լոնտրայի եւ Էպերտինի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	3,000,000
Վճարեալ դրամագլուխ	150,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ճիւղէն գոյացեալ	380,000–530,000
Զուտ հասոյթ 1871ի	351,000

Ստորագրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն թէ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի գրութեան մը մէջ կը գտնուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովն՝ Ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բըռնողներու ինքզինք ներկայացնել։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ, ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պօլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն ու գաւառները։

MARITIME

Insurance Cie limited of Liverpool

Capital Lt. 500,000

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Ստորագրեալք, շոգենաւերը, առագաստանաւերն և անոնց մէջի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն ստացած են ընկերութեան կողմէ։

Գիներուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն Ղալաթիա Քօմիսիօն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակն առ

և Տնօրէն ամեն գործառնութեանց ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ

Գործակատարն յիշեալ Ընկերութեանց ՃՕՀՆ ՌԱՌԻԼ

Դ Ր Ա Մ Ա Կ Ա Ն

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 21 փետր.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ.	110,27 1/2 առ Անգլ. լիր	
Փարիզ 3 » Ֆր.	22,77 1/2 առ Օսմ. լիր	

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. քօնսօլ. քոչուրցաւ (գ. կ.)		13,22
բացուեցաւ		13,24
կէս օրին		13,25
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի		83,10
	Անգլ. լիր	
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 0/0		5, 8
» Օթօման		4, 5
Կ. Պոլսոյ Պանքան		8,10
Քրէտի Ժէնէրալ 6 0/0 Օսմ. լիր		6, 8
Փոխ. 1865 (Մուհթոռ) 6 0/0 Ֆր.		
» 1865 » 6 0/0		71,
» 1869 (Թինօրը) 6 0/0		63,
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզօր)		22,50
» 1873 (Թինօրը) 6 0/0		58,
Ռումէլիի երկաթուղի		57,75
Լոթըրեայ	(գ. կ.)	165,
Թրամուէյ	Օսմ. լիր	345,
Թիւնէլ	»	980
Հէյվաքիւ		20
Բէզօր		—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի	110	13
Գաղղիական »	88	
Ռուբլի	80	18
Գրոշէն	51	25
Գաւազան թուղթ (գաբէ)	898	
» արծաթ (նոր)	91	18
Մէճիտիէի առարկութիւն	108	11
Վեցնոց	104	5
Հինգնոց	104	5
Մէճիտիէ	102	

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 3 մարտ

Անգլ. քօնս.	102 5/8
Օսմ. »	12 3/8
Փոխ. 1865	15
» 1869	13 1/4
» 1871	75 7/8
» 1872	25
» 1873	12 3/8
» 1877	88 1/2
Պանք Օթօման	20 1/4
Ռուս. փոխ. 73ի	87 5/8
Եգիպտ. միացեալ	74
» արտօնաւոր	96 5/8
Տայրա Սանիէ	74
Փոխ. Ռօջիլտ	95 25
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25,424

Փարիզ 3 մարտ

Գաղղ. քօնս. 5 0/0	115·65,
» » 3 0/0	82,40
Օսմ. քօնս.	12·62,50
Փոխ. 1865	Ֆր. 76
» 1869	66
» 1873	62
Օսմ. Երկաթուղի	58,37,50
Պանք Օթօման գ. կ.	761,50
Քրէտի Լիօնէ գ. կ.	585.
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	92,23
» » Արեւելեան	—
Իտալ. քօնս.	89,45
Եգիպտ. միացեալ	376·25
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ	25,22

Վիէննա 3 մարտ

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	119,90
Ռումէլիի երկաթուղի	27,70

ԿԷՍ ՕՐ 5,59